

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

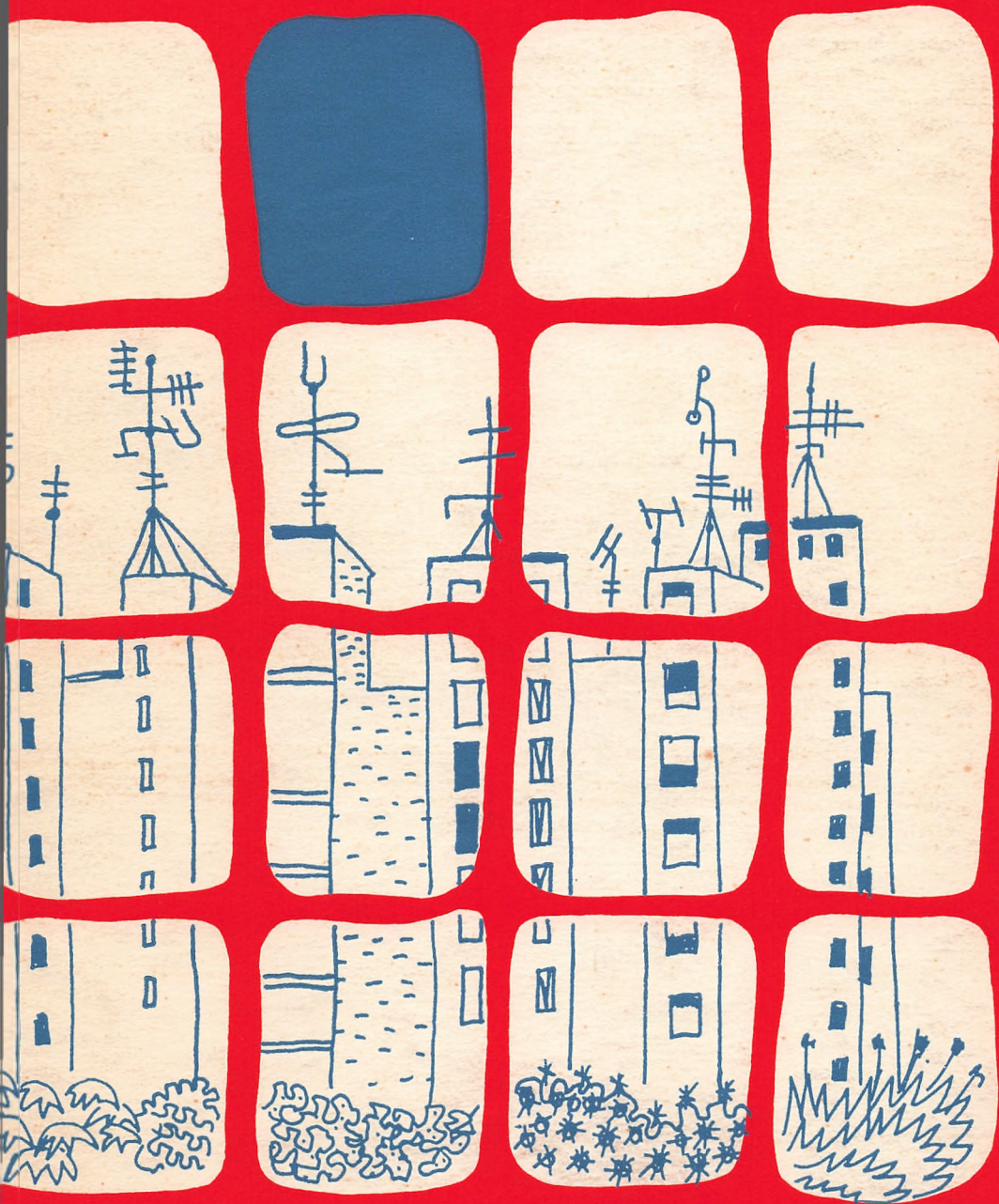
Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

52

DECEMBER

1958

arbejderen højskolen

ELEVSKRIFT

FOR

Esbjerg Højskole og

Roskilde Højskole

NUMMER

52

DECEMBER 1958

Indholdsfortegnelse

<i>Carl Thomsen: Et liv i arbejderoplysningens tjeneste</i>	5
<i>Ivar Nørgård: Arbejderoplysningens mål</i>	10
Højskolen i Helsingør	16
<i>Bent Jensen: De glade gamle – de vrede unge</i>	22
<i>Ebbe Munk: Det gemenes kulturpolitik</i>	25
<i>Erik Smith: Høre – forstå – huske –</i>	32
Roskilde Højskole, sommeren 1958	38
Roskilde Højskoles elevforening	42
Esbjerg Højskole, sommeren 1958	44
Esbjerg Højskoles elevforening	47

»Arbejderhøjskolen« udkommer for sjældent til, at bladet kan gøres til et egentligt tidsskrift af aktuelt tilsnit. Elevskriftets berettigelse må derfor først og fremmest ligge i det billede, det kan give af de ideer, tanker og problemer, som er fremme i debatten og undervisningen på Roskilde Højskole og Esbjerg Højskole. For at knytte denne forbindelse mellem skolerne og elevskriftet endnu tættere end hidtil vedtog »Arbejderhøjskolen«s redaktion på sit sidste møde at forsøge en redaktionel nyordning, som føres ud i livet fra og med dette nummer.

»Arbejderhøjskolen« redigeres herefter af de to højskolelærerkollegier på skift, således at hver skole står for to på hinanden følgende numre. Esbjerg Højskole indleder denne nye turnus med dette nummer og juni-nummeret 1959, hvorefter Roskilde Højskole altså overtager stafetten på de to næste etaper og så fremdeles. AOF repræsenteres i de skiftende redaktioner af eet medlem, der fungerer som redaktionssekretær.

Redaktion: Esbjerg Højskoles lærerkollegium.

Redaktionssekretær: Werner Pedersen. – Redaktionens adresse: AOF, Nørre Farimagsgade 11, K.

Omslag: G. Sand Christiansen.

PERFECTA-TRYK

CARL THOMSEN

Et liv i arbejderoplysningens tjeneste

Ved *Oluf Bertolts* død den 5. juli 1958 gik et rigt udstyret menneske og en pligtro arbejder bort. Dansk arbejderoplysning mistede en medarbejder, der havde gjort hele udviklingen med fra Esbjerg Arbejderhøjskoles trange år under den første verdenskrig, til han som AOFs forretningsfører og formand for Esbjerg Højskoles bestyrelse i 1955 kunne indvi skolens nye prægtige bygning. En indvielse der blev den symbolske afslutning på Bertolts dagværk.

Som så mange andre, der har gjort en bemærkelsesværdig indsats i dansk arbejderbevægelse i den generation, kom Oluf Bertolt fra Århus. Der blev han født den 30. maj 1891. Faren, *Jens Jensen*, var arbejdsmand, og sønnen nævner med stolthed i forordet til bogen om Michael Christian Lyngsie (1944), som han tilegner sin gamle far, at »han i min tidligste barndom var med til at samle arbejdsmændene i Århus i en fagforening, i en årrække var formand for den, og i 1896 deltog i Vardekongressen og dør stemte for oprettelsen af Dansk Arbejdsmands Forbund«. Fra faren havde Bertolt uden tvivl sin tidligt vakte sans for at læse.

Selv kom Bertolt i malerlære og en af hans lærekammerater var maleren *Ernst Hansen*, med hvem han sluttede et varigt venskab. Efter at være udlært i 1910 gik han på valsen og oplevede i de følgende år Tyskland og Frankrig, Belgien og Holland. Udlængslen levede i Bertolt til hans sidste dage. Selv ikke håbløs sygdom kunne tæmme hans trang til at opleve fremmede lande og møde nye mennesker. Ved siden af udlængslen kom også hans stærke kundskabstrang og boglige nysgerrighed til at præge hans ungdomsår. En af Bertolts venner fra

Tegningen af Bertolt på modstående side er af H. Løllegaard (1951).

Århus var den islandske forfatterspire *Gunnar Gunnarsson*, der havde tilbragt en vinter på Askov højskole. Han anbefalede den unge malersvend at søge samme sted hen, og i vintrene 1911–12 og 1912–13 var Bertolt elev på Askov. Her mødte han et for ham helt nyt miljø: gårdmandssønner og præstedøtre, men han mødte også et livssyn, der var nyt for ham: det grundtvigske. Og selv om han ikke bliver grundtvigianer, så mærkes det dog, at den historisk-poetiske stemning, der var karakteristisk for højskoleluften dengang, sætter sit præg på Bertolts senere udvikling. Men først og fremmest møder Bertolt på Askov lærere, der bliver livsvarige venner, blandt dem må nævnes *Marius Kristensen*, den lærde filolog, hvis dansktimer skal have været meget givende, og dernæst den unge magister *Jens Rosenkjær*, der netop var kommet til Askov som lærer for at berede sig til en højskolegerning blandt københavnske arbejdere, men som var blevet således indfanget af Askov-atmosfæren, at han blev der i 14 år. *J. Th. Arnfred*, den viise vestjyske ingeniør, var en anden af de unge Askov-lærere, som Oluf Bertolt sluttede sig til. Men også blandt eleverne fik han venner, som fik betydning for hans senere udvikling. Blandt dem først og fremmest den søde præstedatter fra Engum ved Vejle, *Else Brix*, der i 1919 blev hans ledsager for livet og trofaste kammerat. Også den åndfulde vestjyske gårdmandsdatter *Laura Alkjærsg*, der i 1917 blev lærerinde ved Esbjerg Arbejderhøjskole og i 1921 efterfulgte *Rasmus Vind* som forstander i Esbjerg må nævnes. Her fik også Bertolt sin første gerning som ungdomslærer. Efter den anden vinter på Askov kom Bertolt til København og læste på Döckers kursus til studentereksamen, som han klarede med kun eet års forberedelse. For at læse videre måtte Bertolt låne sig frem, men allerede i 1915 kom der bud fra Sundbos arbejderhøjskole i Esbjerg efter den unge studerende, om hvem man fra hans Askov-tid vidste, at han forberedte sig til en gerning i arbejderoplysningens tjeneste. Årene i Esbjerg blev for Bertolt både vækst- og modningsår. I samarbejdet med Andrea og Rasmus Vind, som han kom til at sætte stor pris på, lærte han, hvad det vil sige at gøre en skole til et hjem og at omsætte en ideel stræben under den jævreste virkeligheds vilkår. Allerede i 1920 måtte Bertolt imidlertid – vistnok af økonomiske grunde – dele sig mellem skolearbejdet og en stilling som medarbejder ved Sundbos blad »Vestjyllands Socialdemokrat«. Men han havde stadig i tankerne at blive ungdomslærer igen, og da forstanderen for Høng Højskole, *Thormod Jørgensen*, i 1922, som led i et tænkt brobygningsarbejde mellem by og land, ville ansætte en socialdemokratisk lærer, der skulle gøre det muligt at få byarbejdere til at søge højskolen i Høng, blev Bertolt ham anbefalet. Desværre viste det sig, at det ikke huede gårdmændene i Vestsjælland, at deres sønner og døtre skulle undervises af en socialistisk lærer, så landboudommen svigtede lidt efter lidt Høng, og derfor blev Bertolts virke dér også af kort varighed. Men mens han

var der, kom sekretæren for det nystartede AOF, *Harald Jensen*, til Høng som taler ved et »8 dage på højskole«-kursus, og han opdagede straks, at Bertolt var en mand, AOF kunne bruge. Penge havde man imidlertid ikke overflod af i det unge oplysningsforbund, så da Bertolt i 1925 flyttede sine teltpæle til København, måtte han dele sin dag mellem opgaverne som Harald Jensens nærmeste medarbejder i AOF og ledelsen af Arbejderbevægelsens arkiv. Denne dobbelt-tjeneste varede i 12 år, indtil arkivet blev sat i stand til at ansætte en leder, der helt kunne hellige sig denne opgave. Bertolt var nu i en alder af 34 kommet til det arbejde, der skulle blive hans manddomsgerning, og han trivedes ved det som det ved ham.

I løbet af de første år skulle ikke blot lokale oplysningsudvalg oprettes og sættes i gang landet over, og mangfoldige instruktionskursus afholdes, men selve det boglige materiale, som studiekredse, kurser og aftenskoleklasser skulle virke med, måtte tilvejebringes. Grundbøgerne i fagforeningskundskab og kommunalkundskab var de nærmestliggende opgaver, og de blev i første række betroet Bertolt. Sammen med Harald Jensen måtte han også samle og redigere »Arbejdersangbogen«, og det er næppe forkert at sige, at den poesi- og sangglade Bertolt omfattede denne opgave med særlig interesse og gennem årene glædede sig over, at »Arbejdersangbogen« fik en udbredelse og anvendelse, som kun kan sidestilles med Højskolesangbogens. Den bog udløste mange ubrugte kræfter i arbejderforsamlinger! I direkte fortsættelse af arbejdet med sangbogen lå også udgivelsen af »Vers og værktøj«, hvis 1. udgave kom i 1932, og hvis formål det var som »læsebog for arbejdere« at være et »hjælpemiddel i det skole- og oplysningsarbejde og i det ungdoms- og foreningsarbejde, som udfolder sig indenfor arbejderbevægelsen«. Bertolt ønskede, at så mange arbejdere som muligt skulle have et personligt forhold til digtningen, der havde betydet så meget for hans egen udvikling, og han forstod, at de digte, der skulle åbne portene for menigmand til poesiens verden, måtte være dem, der som motiv havde arbejdernes liv og deres forhåbninger.

Allerede før Bertolt kom til AOF, havde han forberedt sit historiske forfatter-skab, og i 1925 udsendte han i serien »Nyt socialt Bibliotek« sit første bidrag til den række af historiske skrifter, der blev så betydningsfuld en side af hans virksomhed. »Tre danske arbejderes livserindringer« var tænkt som et bidrag til oplysning om danske arbejderes liv og kår i sidste halvdel af det 19. århundrede og skulle, for at bruge Aakjærs udtryk, »røbe os, hvad vej vi drog«. Der gik 13 år, inden Bertolts næste historiske værk »Pionerer« kom. Det var hans første selvstændige arbejde som historisk skribent, og her viste han både sin evne for solid

og omhyggelig stofbehandling og som fortæller. Meget nyt stof var her samlet til belysning af halvfjerdsernes arbejderbevægelse i Danmark. Fra nu af var Bertolt anerkendt indenfor arbejderbevægelsen som historisk forfatter, og i de følgende år blev flere opgaver af historisk art betroet ham. I 1942 skrev han således sammen med *H. C. Hansen* mindebogen om Th. Stauning og i 1944 bogen om Michael Chr. Lyngsie. Afslutningen på Bertolts historiske forfatterskab blev hans bidrag til værket om socialdemokratiets historie »En bygning vi rejser« (bind 1–3, 1954–55), hvor han i de første fem kapitler af første bind har givet et ypperligt udsyn over perioden indtil århundredskiftet. Glemmes bør heller ikke Bertolts bidrag til Dansk biografisk Leksikon, (bind 1–27, 1933–44), hvor han har givet en række kloge og velfunderede karakteristikker af arbejderbevægelsens ledende personligheder.

Men skribentvirksomheden var jo kun en fyraftensbeskæftigelse for Bertolt. Efter Harald Jensens altfor tidlige død 1929 blev Bertolt sekretær i AOF, mens *Chr. Christiansen* overtog posten som forretningsfører. Da AOF året efter købte Roskilde Højskole, var det en fristelse både for Bertolt selv og for AOF at placere ham på forstanderposten. Men heldigvis lykkedes det at få *Hjalmar Gammelgaard* til at overtage ledelsen af højskolen, således at AOF kunne beholde Bertolt der, hvor han på det tidspunkt vanskeligt kunne erstattes, og hvor hans rummelighed og humanistiske livssyn mere og mere kom til at præge arbejdet. Blandt hans fortjenester fra disse år må også hans arbejde for »Bogkredsen« nævnes. Den oprettedes i 1931 og ved den tilslutning den fik, lykkedes det i årenes løb at udsende en række værdifulde bøger, som næppe ville være fremkommet uden AOFs initiativ. Også i radioen måtte Bertolt repræsentere arbejderernes kultur-interesser. I næsten 30 år sad han i programudvalget, og hans venner indenfor Statsradiofonien gav ham det vidnesbyrd, at hans sejt udholdende indsats her var helt på linie med hans øvrige stræben som oplysningsmand, således at en ikke uvæsentlig del af æren for den danske radios kulturelle standard tilkommer Bertolt. Når dertil føjes at Bertolt fra 1933–39 redigerede »Socialisten«, og at han i 16 år var medlem af Frederiksberg kommunalbestyrelse, deraf 8 år som mindretallets repræsentant i magistraten, vil det forstås, at der i meget stor udstrækning blev lagt beslag på Bertolts evner og arbejdskraft. Det er sagt før, men det gælder også her, at arbejderbevægelsen slider godt på sine tillidsmænd.

At Bertolt, som den boggade mand han var, alligevel fik tid til at følge med i alt væsentligt, der fremkom indenfor de områder af litteraturen, der interesserede ham, forbavtede tit hans omgivelser, og at han i samtale altid havde tålmodighed og tid til fordybelse, gav andre det indtryk, at han aldrig havde travlt.

Bertolts mange rejser som AOFs, radioens eller kommunalbestyrelsens repræsentant gav ham mulighed for at knytte internationale forbindelser, og Bertolt, der også med hensyn til sprogkundskaber var vel udrustet, benyttede disse kontakter til gavn for arbejdet hjemme. Venner som han fandt både i de nordiske broderorganisationer, i England og USA stod han i livlig brevveksling med. Bertolt tog sig tid til at skrive breve, når han havde noget på hjerte, og hans breve var bredt fortællende og som regel fulde af arbejdsglæde.

*

Når man ser tilbage på, hvad Bertolt fik udrettet, og hvad han ved sin personlighed betød for de mennesker, han kom i berøring med gennem sit arbejde eller gennem venskab, ligger det nær at pege på hans evner til, både i skrift og tale, at levendegøre for andre, hvad han selv levede med i. Lige så optaget han indtil det sidste var af at øge sin egen viden og modne sin vurdering af mennesker og forhold, lige så opsat var han på at meddele sig til andre om det, der for ham var væsentligt. I alt, hvad Bertolt havde med at gøre, var han læreren, ungdomslæreren, der var eet med sin opgave. Måske fordi han selv som ung arbejder havde oplevet lykken ved at mærke verden blive større, rigere og smukkere, mens han sad på højskolens bænk.

Hvad AOF har betydet indtil i dag, skyldes mange samvirkende kræfter. Men ingen, der har fulgt arbejdet i de 30 år, Bertolt fik lov at virke i forbundets tjeneste, vil være i tvivl om, at den levende humanistiske ånd, der var Oluf Bertolts, har sat dybe spor i dette arbejde. Dansk arbejderoplysning har i ham haft en medarbejder, som mange vil mindes med tak både for det, han udrettede, og for det eksempel han gav.

Carl Thomsen.

IVAR NØRGÅRD

Arbejder- oplysningens mål

I juli nummeret af »Arbejderhøjskolen« skrev *Ebbe Munk* en artikel om kulturpolitik, og jeg skrev et lille indlæg om »viden skal videre, men hvordan?«. En lederskribent i »Politiken« omtalte de to artikler og fandt, at der skulle være et modsætningsforhold, idet jeg skulle stå for en effektivitetslinje og Ebbe Munk mere gå ind for en almen menneskelig kulturpolitik.

Da også andre end »Politiken«s lederskribent nærer bekymringer for at arbejderoplysningen og måske navnlig det, der foregår her i Esbjerg, er ved at få slagside over imod det tekniske, vil det måske være rigtigt at tage hele spørgsmålet om oplysningens mål op til drøftelse.

»Hvilken ideologi bygger I på? I bygger ikke på det kristent-nationale – som mange højskoler og oplysningsbevægelser bekender sig til. Er I marxister, eller hvad er det, I bygger på og påvirker ungdommen med?« Sådan spørges der ofte.

Vi plejer at svare, at vi ikke sådan har et fast dogmesæt, vi udleverer på flaske til almindelig vederkvægelse og frelse, men vi ønsker, at det enkelte individ selv skal finde sit ståsted ved at modnes og udvikles i frihed under ansvar og i samarbejde med kammeraterne.

Denne indstilling gav *Johan Skjoldborg* smukt udtryk for i sin sang til Fyns Husmandsskole allerede i 1908.

»Krum ej ryg for penge eller præsten,
men bøj dig kun for sjælens høje bud
og bøj dig dybt i kærlighed til næsten
og find i livet selv din egen gud«.

Alt sandt oplysnings- og ungdomsarbejde må naturligvis bygge på en tro. Uden en tro kan man ikke opstille en målsætning, og heller ikke en retningslinie for sit oplysningsarbejde.

Men tro er for mig noget dybt personligt og ikke en handelsvare, man kan sætte til beskuelse – badet i neonlys – for at øge dens omsætning. Troen må være det bagomliggende, som giver tanker og handlinger perspektiv og indhold. Og troens værdi for andre må være afhængig af deres personlige indstilling og behov. Vi vil naturligvis gerne have, at andre skal synes om vor tro og selv antage den. Det er min personlige opfattelse, at dette ikke opnås ved at prædike dogmer – hverken kristne, socialistiske eller humanistiske. Det er handlinger – eller mangel på sådanne – og sindelaget hos opdrageren og oplyseren, der har betydning for andres bedømmelse af troens eller livssynets værdi, og ikke flot formulerede slagord.

Mange skribenter har i de seneste år beskæftiget sig med det moderne menneske og dets livsanskuelsesproblemer. Lad mig blot nævne: *Erich Fromm* »Sane Society«, *Tage Lindbom* »Den nye Front«, *Huxley* »Mål og midler«, *Albert Schweitzers* værker om »Ærefrygt for livet«, *H. A. Overstreet* »Det modne sind« og sidst *Holger Mølgård* »In Tyrannos«. Det er forbavsende at læse disse forfattere, der med vidt forskellige forudsætninger og fra helt forskellige udgangspunkter alle synes at komme til samme resultat: en ny etik bygget på de evigt unge gamle idéer om broderskab og næstekærlighed. Fromm giver sine idéer etiketten: fællesskab-socialisme, Albert Schweitzer: ærefrygt for livet, Overstreet: det modne sind og Holger Mølgård: kristen socialisme. De er alle af den opfattelse, at mennesket ikke har gode vækstbetingelser i et kapitalistisk samfund, og de afviser alle de to store religiøse magtorganisationer: katolicismen og kommunismen, som de mener umyndiggør mennesket og gør det til et mindreværdigt middel, ligesom kapitalismen gør det.

Kristendom og socialisme bygger begge på broderskab og næstekærlighed. Fejlen hos både mange kristne og mange socialister er ikke at de har denne tro, men at de ikke praktiserer den.

Her er det så, at vi må bevæge os bort fra det store smukke og ophøjede i idéerne og ned til hverdagen. For kun i hverdagen kan troen praktiseres.

Broderskab og næstekærlighed – som også de humanistiske og demokratiske idéer bygger på – forudsætter modenhed. Modenhed er et resultat af indsigt og udvikling. Det forrige århundredes oplysnings-romantikere troede at oplysning var tilstrækkelig til at skabe modenhed, og samme århundredes socialister troede, at afskaffelse af fattigdom og nød og skabelse af gode materielle vilkår var tilstrækkelige til at frembringe lykkelige tilstande og modne mennesker. Vi ved

nu, at dette ikke er rigtigt. Men at anvende denne erkendelse til at nægte oplysningen og materielle goder nogen betydning er ligeså umodent pessimistisk som det forrige århundredes livssyn var umodent optimistisk.

Vi har alle svært ved at nå frem til en moden personlig indsigt i vort eget sind og i de indviklede omgivelser. Vore sanser er udsat for et ustandseligt bombardement af påvirkninger fra dygtige reklameeksperter, der vil pådutte os en vare eller en nem løsning af vore problemer.

I pressen udsættes vi daglig for beskrivelser af naturkatastrofer, voldtægt, skandalehistorier, flyveulykker, mord og krig samt detaljerede beskrivelser med billeder af kongers, prinsessers, pavers og filmskuespillerinders glamoriserede tilværelse.

De store kulturformidlere radio, grammofon, fjernsyn, film og teater er i høj grad med til at påvirke os på godt og ondt. Disse kulturformidlere kritiseres ofte for at virke passiviserende. Dette er efter min mening en stærkt forenklet sandhed. De fleste mennesker søger nemlig disse påvirkningsmidler for at blive aktiviseret. Ikke kropsligt, men følelsesmæssigt.

Det, der er farligt, er, at det ofte er et surrogat for en følelsesmæssig engagering i virkelighed. Når det så samtidig ofte direkte inficerer forbrugeren med kapitalistisk propaganda og netop opelsker en beundring for smarte svindlere, tyranner, konger og kejsere og andre tomme ulighedssymboler, er det farligt opium. Det er spekulation i umodenhed og forsøg på at fastholde seere og hørere på det umodne stade og gøre dem tilfredse med deres halve tilværelse.

De fleste mennesker bruger omkring 8 timer af deres daglige tilværelse til at stille deres evner og arbejdsindsats til disposition i produktionslivet for at opretholde livet for dem selv og deres familie. De skal altså søge at finde sig til rette på en arbejdsplads. Der møder de mange vanskeligheder både i forholdet til deres overordnede og i forholdet til deres kammerater. Langt de fleste virksomheder ledes efter autoritære ledelsesprincipper og har profit som hovedmotiv.

Vi, der beskæftiger os med voksenoplysningsarbejde og ungdomsopdragelse, har valgt dette arbejde for at være med til at hjælpe andre på vej til personlig udvikling og modenhed. Det er et dejligt, men stort ansvar. Det må gøres nænsomt, både fordi vi ikke selv har nogen patentløsning, men kun en personlig tro, og fordi de, der søger oplysning, har så uensartet en baggrund og indstilling.

Hvis menneskene skal kunne undgå at blive forfladigede og åndeligt nedtrampede af reklame, presse, radio, fjernsyn og film og tværtimod bruge disse midler til personlig udvikling og berigelse, må de have tilstrækkelig viden som ballast, og broderskabs- og næstekærlighedsidealene må for den enkelte stå som nære og praktiske idealer.

Desværre er den almindelige syv års skoleuddannelse urvivlsomt for spinkel en modgift mod den raffinerede og talentfulde kommercielle fordummelse. Det er uanstændigt, at vi ikke giver alle børn en skoleuddannelse af 9–10 års varighed og bruger skoletiden til at opelske selvstændighed og modenhed. Sålænge dette ikke er tilfældet, hviler der en næsten overmenneskelig tung opgave på den frivillige ungdoms- og voksenundervisning. Man er nødt til på aftenskoler, i studiekredse og højskoler at anvende megen tid og mange kræfter på at tilfredsstille behovet for undervisning i de helt elementære fag, dansk, regning, sprog. Simpelthen fordi børneskolen ikke har givet eleverne tilstrækkelig færdighed på disse felter.

Adgangen til en længere og grundigere uddannelse i skolerne og på højere læreanstalter er blevet lempeligere, bl. a. som følge af arbejdernes stigende levestandard og færre økonomiske skranker. Dette gør opgaven med at undervise de tiloversblevne, som stadig udgør mere end halvdelen af alle skolesøgende, på en gang mere nødvendig og vanskelig.

Vore idéer om lighed og broderskab kræver af os, at vi hjælper med til at hindre at en gruppe af befolkningen føler sig holdt uden for, fordi den ikke kan følge med. Denne undervisning må tilrettelægges sådan, at den – uden at virke skolemesteragtig og terpende – giver eleverne en lystbetonet udvidelse af deres elementære kundskaber.

Oplysningsarbejdet har en anden og større opgave end at give viden. Den må give menneskene mulighed for udøvelse af den forsømte skabertrang, og den må træne menneskene i at påtage sig det ansvar og de forpligtelser, som kapital- og forlystelsesindustrien så talentfuldt har fritaget dem for mod betaling. Formen for oplysningsarbejdet er derfor også af stor betydning. Da målet er at udvikle det enkelte menneske til selvstændighed og ansvar over for andre, må man bygge på selvarbejde og samarbejde i grupper. Foredrag og forelæsning må derfor i stigende grad erstattes af vejledning i selvarbejde og samarbejde.

For os, der deltager i arbejderoplysningen, er det også en central opgave at hjælpe med til at uddanne den hærske af tillidsmænd, der på arbejdspladserne, i kooperative virksomheder, i folketinget, amterne og kommunerne, i fagforeningerne og forbundene skal varetage deres kammeraters interesser. Skal arbejderbevægelsen og folkestyrets organer være levende sammenslutninger, kan de ikke styres af eksperter, men af valgte tillidsmænd. Der kræves idag langt mere af disse tillidsmænd end tidligere. Arbejderbevægelsen og demokratiet vil stivne og dø, hvis der ikke til stadighed står en skare veludrustede folk til at overtage pladserne efterhånden som de ældre træder tilbage. Og de, der er valgt, må fortsat udvikle deres viden og indsigt på stadig flere og vanskeligere områder.

Det er derfor, vi i de senere år har lagt så megen vægt på noget så tilsyneladende teknisk som arbejdsstudier, regnskabsforståelse og produktivitetsspørgsmål. Man kan ikke kræve ligeberettigelse og medansvar, hvis man ikke har selvtillid. Denne selvtillid må bygge på andet og mere end et moralsk krav om at blive taget med på råd. Den må bygge på indsigt. Denne indsigt kan kun fås ved en fuldlødig personlig indsats. De fleste af os kan kun gøre denne indsats under vejledning og ved træning i grupper. Der har på ingen måde været for meget af denne vejledning og træning. Snarere for lidt. Det er først i de seneste år, at arbejderne – endda kun på enkelte steder – bliver behandlet som ligeværdige mennesker på arbejdspladsen.

Den gamle form for håndværksmæssig arbejdsglæde kunne delvis modvirke følelsen af mindreværd. Håndværksmæssigt arbejde bliver efterhånden fortrængt af maskinerne. Derfor må pasning af maskiner og kontrolapparater gøres til en meningsfuld indsats i en sammenhæng, man har kendskab til og indflydelse på.

Autoritær ledelse og »vi-alene-vidementalitet« er i direkte strid med næstekærligheds- og broderskabsidealet. En bekæmpelse af disse principper er derfor en praktisk og daglig kamp for det socialistiske og kristne livssyn.

Dette er ikke sagt for at underkende det oplysningsarbejde, som må gøres på det politiske og snævert kulturelle område.

Sideløbende med arbejdet for industrielt demokrati må arbejderoplysningen søge at hjælpe med til at give fritiden et rigere indhold. Dette må gøres ved at hjælpe til større forståelse for og indsigt i litteratur, poesi, kunst og musik. Og ved at gøre menneskene til aktive udøvere af kunst, musik og litteratur, kan vi hjælpe med i kampen mod den forfladigende og nemmere, men falske form for behovtilfredsstillelse, som så meget af forlystelsesindustrien lokker med. Det er en meget stor, men vanskelig opgave, som kræver et stærkt udvidet samarbejde med alvorligt arbejdende udøvende kunstnere.

Så længe man ikke engang er følelsesmæssigt engageret i det arbejde, der danner grundlag for ens egen og familiens eksistens, må alle former for meningsfuld tilfredsstillelse af skabertrangen forsøges og dyrkes. Hvis man ved porcelæns-maling, peddigrørflætning, bogbinding og metallsøjd kan få de udtørrede kilder til at risle og tilfredsstille den ellers ubrugte skabertrang er det naturligvis en vigtig og lødig form for oplysningsarbejde. Hvis lederne så samtidig formår at skabe en kammeratlig samarbejdsstemning og ikke kun er tekniske vejledere er det særlig påskønnelsesværdigt.

I konkurrence med forlystelsesindustrien og dem der er interesseret i at holde lønmodtagerne nede på et umodent stade, må oplysningsarbejdet naturligvis

bruge penge. Der skal skabes tidssvarende og smukke rammer om arbejdet, og der skal bruges mange dygtige instruktører. Der skal også bruges tidssvarende undervisningsmaterialer, grundbøger, billedbånd, film m. v. Der er ingen profit i denne form for oplysningsarbejde, så stat og kommune og de folkelige organisationer må bevilge en del af de nødvendige penge eller selv skabe rammerne.

På arbejderoplysningsområdet har fagbevægelsen i stadig højere grad anvendt tid og penge både til det oplysningsarbejde, der gøres af forbundene og fagforeningerne selv, og det der gøres af AOF og højskolerne.

Hvis det almene oplysningsarbejde skal dække de nødvendige behov i hele landet, må det lokale AOF- og fagforeningsoplysningsarbejde udvides. Både fagforbundene og AOF må anvende mange penge og megen arbejdskraft f. eks. til faste lokale oplysningssekretærer og rejsesekretærer.

Der må bygges flere arbejderhøjskoler med alment dannende oplysningsarbejde på vinterskoler og med flere kurser i sommerhalvåret. For kursernes vedkommende vil det blive nødvendigt at lægge en egentlig undervisningsplan, der i lige grad tilfredsstiller alle de mangeartede behov hos vore mange tillidsmænd og -kvinder og samtidig giver muligheder for flerårig videre uddannelse.

Arbejderbevægelsen er bygget op på idealerne: frihed, lighed og broderskab. I opbygningsperioden blev mange både praktisk og følelsesmæssigt engageret, opildnet af retfærdig harme over undertrykkelse og udnyttelse af dem selv og deres kammerater. Nu er magtapparaterne opbygget: en stærk fagbevægelse og landets største politiske parti. I kampen for frihed, lighed og broderskab er modstandernes front ikke brudt sammen. Den har bare skiftet karakter.

Der er stadigvæk ufrihed, ulighed og mangel på broderskab. Men det er ikke så øjnefaldende som tidligere. Vi kan ikke klare den med bare at skælde ud på kapitalisterne og undertrykkerne, for de findes hos os selv i vor bevægelse og i vore egne sind. De bliver begunstiget, fremelsket og kælet for af det kapitalistiske system. Men de forsvinder ikke automatisk, fordi vi afskaffer den private ejendomsret til produktionsmidlerne. De forsvinder sikkert aldrig helt, men det er en meningsfuld og opløftende opgave at udvikle sig og modnes i kampen for broderskab, lighed og frihed.

Arbejderbevægelsens kamp er derfor den samme som altid, men det er gennem oplysning og selvopdragelse, den skal fortsættes.

Ivar Nørgård.

Højskolen i Helsingør

I »Arbejderhøjskolen« nr. 50 gav Chr. Christiansen meddelelse om, at højskoleudvalget havde købt Højstrupgård i Helsingør kommune. I samme nummer redegjorde arkitekt *Stig Svanholt* for de studierejser, der blev foretaget, inden konkurrencen kunne udskrives.

Konkurrencen har nu været afholdt. Den blev udskrevet som en offentlig arkitektkonkurrence blandt danske arkitekter bosiddende i Danmark, og der blev indleveret 76 projekter inden fristens udløb den 15. oktober d. å.

Til at bedømme disse projekter var nedsat en dommerkomité, der bestod af

følgende medlemmer: Chr. Christiansen, fhv. minister, M.F., formand for AOF, Poul Hansen, forretningsfører for AOF-Københavns-afdelingen, M.F., Erik Hauerslev, forretningsfører for AOF, Carl P. Jensen, sekretær i De samvirkende Fagforbund, M.F., Erik Jensen, direktør for Arbejderbo, arkitekt m.a.a, Ib Koch-Olsen, forstander for Roskilde Højskole, Helge U. Knudsen, stadsingeniør i Helsingør, Einar Nielsen, næstformand i De samvirkende Fagforbund, Sig. Schytz, borgmester i Helsingør, Stig Svanholt, leder af Arbejderbo's tekniske afdeling, arkitekt m.a.a.

Der var udsat præmier på ialt kr. 25.000: 1. præmie på kr. 12.000, 2. præmie på kr. 7.000 og 3. præmie på kr. 6.000.

Den 29. oktober forelå resultatet fra dommerkomiteen, og da navnekuverterne blev åbnet, viste det sig, at arkitekt *Jørn Utzon*, Hellebæk, fik både første og tredje præmien (kr. 12.000 + kr. 6.000), og arkitekterne *Jarl Heger*, *Ebbe* og *Karen Klemmensen*, Gentofte, 2. præmien på kr. 7.000.

Endvidere indkøbtes 3 forslag, som dommerkomiteen fandt indeholdt værdifulde enkeltheder: et af arkitekterne *Max Brüel*, *Gebrdt Bornebusch*, *Jørgen Selchau*, *Henning Larsen* i samarbejde med havearkitekt *Sven Hansen*, et af *Gert Edstrand* og *Poul Thyrring*, arkitekter m.a.a., Gentofte, og et af arkitekterne *Salli Besiakov* og *Niels Andersen*, København.

Dommerkomiteens bemærkninger findes nedfældet i en dommerbetænkning, der lyder således:

I konkurrencen om en ny højskole ved Helsingør indkom 76 projekter, hvoraf en række af overordentlig høj både praktisk og kunstnerisk kvalitet trods opgavens vanskelighed. Det meget naturskønne terræn består dels af et fint kuperet marklandskab, dels af en park med meget smukke træer omkring hovedbygningen Højstrup og med en storslået udsigt over Sundet mod nordøst. Opgaven rummer således en konflikt mellem ønsket om udsigt og en ideel solorientering.

De mange forskelligartede løsninger belyser på udmærket måde terrænets muligheder, og for dommerkomiteen står det klart, at en placering af den nye højskole på åsen i det frie areals nordøstlige hjørne med muligheder for udsigt over Sundet og med nær kontakt til parkarealet virker mest overbevisende. Lysningen omkring åsen giver også muligheder for at holde det store frie markareal langs Hellebækvej samlet. Projekter med en vejføring så langt mod øst som muligt understreger yderligere værdien af det udelte friområde.

Grundens særlige karakter gør på mange måder en hel lav bebyggelse naturlig, men et en-etages kompleks vil kun i ringe udstrækning være i stand til at tage udsigtsmulighederne i betragtning, hvad dommerkomiteen finder uheldigt.

En mellemhøj 3-4 etagers bebyggelse forekommer landskabeligt mindre overbevisende med den udstrækning, som højskolen ikke kan undgå at få. De fleste

projekter i denne kategori opdeler på uheldig måde grundens forskellige arealer og skjuler træerne.

Højhusprojekterne giver fine udsigtsmuligheder og løser samtidig programmets ønsker om koncentration af elevværelsesafdeling. Lamel-højhusprojekterne har komiteen dog fundet mindre naturlige på stedet, og kun et mindre udbredt, mere skulpturelt og afsluttet udformet højhus vil kunne accepteres.

Ved bedømmelsen er der iøvrigt lagt vægt på, at der skabes et særligt indendørs miljø ikke mindst for hele opholds- og undervisningsafdelingen med en på en gang ikke alt for udbredt, men samtidig fri og levende verden mellem lukkede og åbne rum, således at elevernes daglige færden rundt i komplekset kan blive en oplevelse.

Løsning af elevboliger, der viser en naturlig opdeling af værelserne i grupper, har virket tiltalende på komiteen både ud fra mere miljøbestemte og praktiske grunde. Der må være muligheder for i perioder at holde visse sektioner lukkede, ligesom der gerne skal kunne gives forskellige kurser i hver sin afdeling.

Dommerkomiteen har ikke ventet at finde det i alle detaljer fuldt færdige projekt, men har søgt efter en stærk idé, som opfylder de primære krav som hensyn til terrænet, udnyttelse af udsigt over Sundet, koncentration, frie og levende undervisnings- og opholdsarealer og i grupper opdeltede elevboliger i et projekt, som samtidig skulle have en stærk arkitektonisk holdning, der kunne tåle detailændringer uden at miste sin karakter. Projekt nr. 50 opfylder alle disse krav på overbevisende måde og forekommer os af så høj kunstnerisk kvalitet, at det for komiteen tilfulde opvejer de betænkeligheder, som man kunne have over for tanken om et højhus på dette sted.

De øvrige præmierede og indkøbte projekter opfylder ikke alle væsentlige betingelser, som dommerkomiteen har fundet ved 1. præmieprojektet – men alle 5 øvrige projekter er af høj kvalitet og hver for sig fine eksponenter for konsekvent gennemførte løsninger i 1, 2 og 3 etager.

Arkitekt Jørn Utzon er 40 år og har tidligere vundet 1. præmie i stor international konkurrence i Sidney om et opera- og koncerthus.

I den kommende tid skal afholdes en række møder mellem arbejdsudvalget og arkitekt Utzon, hvor det endelige projekt skal drøftes. Der vil sikkert gå et års tid, inden spaden kan sættes i jorden.

Om de to projekter, der fik 1. og 2. præmie, udtaler dommerkomiteen:
Forslag nr. 50 nrk. 32252 tildelt 1. præmie.

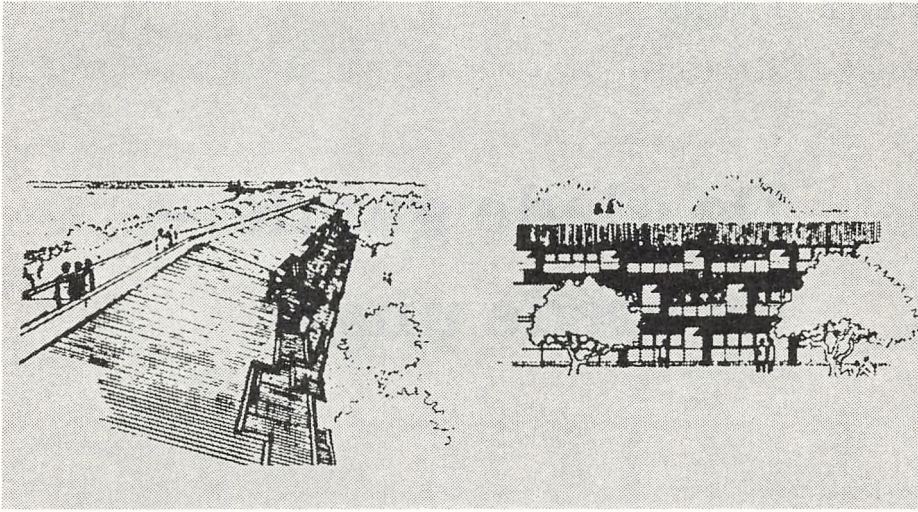
Projektet omfatter to forslag. I dem begge er elevboligerne placeret i et højhus, og skolens lokaler og fællesrum i et en-etages anlæg omkring en grønnegård (forbundet med højhuset). Komiteen har på grund af højhusets placering og lærer-

boligernes udformning som en-etages gårdhuse foretrukket det alternative forslag. Højskolen er placeret på højdeplateauet syd for den eksisterende adgangsvej fra Hellebækvej til den nuværende hovedbygning. Dommerkomitéen har fundet, at denne placering tager afgørende hensyn til de landskabelige værdier, som arealet byder på. For det første har man fået en intim kontakt med det eksisterende parkareal, og for det andet er det lykkedes gennem den koncentrerede form at friholde betydelige dele af det smukke areal sammenhængende og fri for bebyggelse. Som en rygrad gennem anlægget har forslagsstilleren placeret en vandrehal, hvorom alle lokaler – såvel undervisningsrum som fællesrum – er samlet. Komiteen har fundet, at denne vandrehal vil byde på en vekselvirkning af store og små rum med udsigt over landskabet og den intime gårdhave. Dog forekommer afstanden fra vestibule til foredragssal lang. Ved at hæve skoleanlægget et par meter over det omgivende terræn på et plateau er det lykkedes forfatteren at indfange udsigten i en række af højskolens lokaler. Samtidig har elevboligernes placering i et punkthus med 7 værelser pr. etage, grupperet omkring et knudepunkt med elevatorer tilsluttet et mindre fælles opholdsrum, muliggjort, at den storladne udsigt over Sundet har kunnet indfanges i samtlige elevværelser. I forbindelse med projektet har man drøftet tekniske forhold vedrørende facadernes styrke overfor vind og vejr, isolation, samt transport. Komiteen er enige om, at et højhus anbragt på dette sted og i den skulpturelle udformning projektet bringer vil skabe en smuk samvirken mellem bygning og natur.

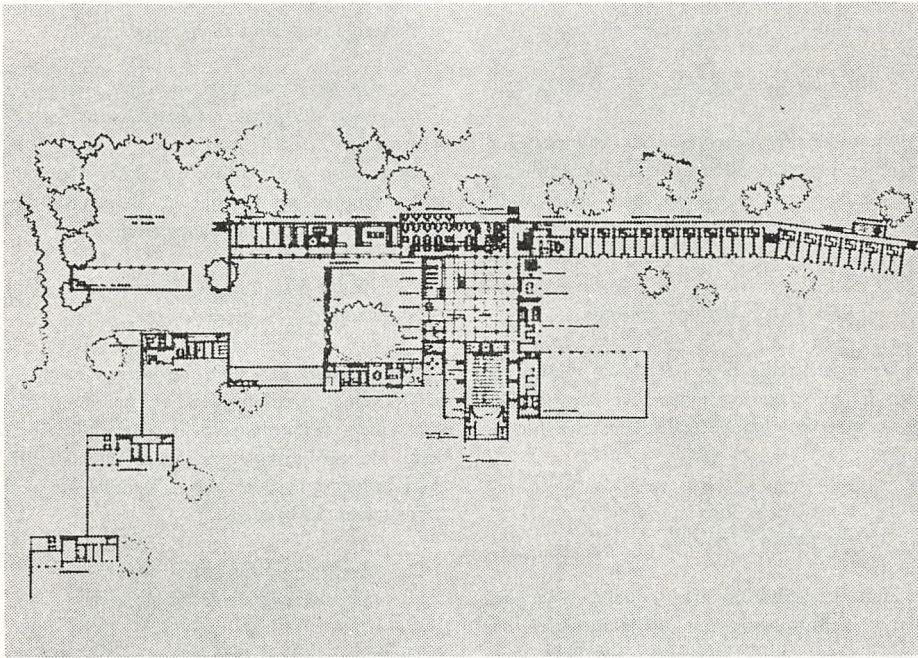
Forslag nr. 74 mrk. 23108 tildelt 2. præmie.

Det vidt udstrakte bygningskompleks er placeret om en slags afgrænsning af parkområdet mod Øresund. Tilkørslen fra Gammel Hellebækvejen deler de frie landbrugsarealer i to dele. Forslagets hovedidé i arkitektonisk henseende er baseret på opførelse af en ca. 180 m lang bygning i 3 etager, der som en vældig mur lukker til søsiden. På tinderne af denne mur er anlagt en promenade, fra hvilken der naturligvis opnås en strålende udsigt over Øresund, Svenskekysten. Centralhallen og hovedparten af skolelokalerne placeres mod syd foran denne bygning, og må anses for velindrettet. De kædes på en smuk måde sammen med boligerne til en helhed. Det konsekvent gennemførte arkitektoniske anslag har interesseret komiteen, men forekommer dog noget bastant. Dommerkomitéen finder det mindre heldigt, at man ved den gennemgående mur har foretaget en så udpræget deling mellem park og skole, som forslaget medfører. Forslagsstillereens idé med hensyn til værelsernes differentierede vinduesudformning forekommer interessant.

Promenaden øverst på bygningen.

Facade af fløj med elevværelser.

2. præmie, udarbejdet af arkitekterne m.a.a. Jarl Heger, Ebbe og Karen Klemmensen. – Stueplan.

BENT JENSEN

De glade gamle – de vrede unge

Jimmy Porter er vred – amerikansk ungdom er vred – engelsk ungdom er vred på de farvede – russisk ungdom er skeptisk overfor systemet, og skejer ud ...

Dansk ungdom er fornærmet!
Ungdommen har ikke noget at kæmpe for...

Nu frem da til kampen. På barrikaden –

de unge får alt forærende ... alt det et par generationer har skabt. De er ikke taknemmelige for de goder andre har kæmpet sig frem til. De er respektløse. Vi er nået fra sult til mæthed ...

Rejs dig du sultens slavebær ...

De er utilfredse med »det blide tyranni« – som ingen spænding giver den enkelte. Der har været for mange gale vejvisere for de unge.

*Hver dråbe blod, der flød
gør fanen mere rød ...*

Mange idealer er trådt under fode. For mange kompromiser har forfladiget de store mål. Der er udlagt tågesløj. Selv ikke tågehornene kan trænge igennem...

*Svigt aldrig dine ungdoms-ideal
thi for den fejge gives ingen trøst ...*

Velfærdsstaten har skabt konforme unge mennesker. Det er blevet gråt – ensartet. Der er sket en nivellering af de unge.

*Og jeg rejser mig trodsigt i vimlen,
mens det kogler af kraft i mit mod ...*

Den store målsætning er ikke nået. En masse dogmer og flokler er brugt. Resultaterne ude i verden har været ringe.

*Vi fra folkets store hær
vi må gribe verdensroret ...*

Samfundet giver ikke de unge, hvad de havde ventet. De har fået hele karrieren foræret, men velfærdsstaten har lagt bånd på dem. Mange højskoleforstandere med statstilskud bruger megen tid til at fortælle om velfærdsstatens forbandelser. –

*Om lige ret for alle
til samfundets rige bord ...*

Dette kan virke som galgenhumor. Er det måske også. Lad os se på den flade virkelig-

hed. Nok findes der en del unge, der er på kant med samfundet. De fleste er dog bare skeptiske. Men alle har de et behov for at engagere sig. – Men i hvad? Er det samfundets anliggender de interesserer sig for gennem medvirken i ungdomsforeninger?

Velfærdsstaten stiller krav. Krav til kvalitet. Krav til uddannelse, men ikke mindst krav til aktiv medleven i samfundet. De største krav må dog stilles til lederne. På dem hviler et stort ansvar.

Svarer de til kravene?

Nu er det efterår. Det er organisationsfolkenes tid. Nu skal der uddeles brochurer og programmer. Agiteres på trapperne. Bydes velkommen til flæskespillene.

Vi har en række organisationsfolk, der har vældigt travlt. Prøv at se deres lommebøger. Møde efter møde. Aften efter aften. Apparatet skal jo fungere. Mange spiller desværre en masse tid med at forklare andre, hvor travlt de har. Og man er jo ikke nogen rigtig organisationsmand, hvis man ikke sidder i nogle udvalg, bestyrelser, kommissioner og repræsentantskaber.

Helst flere på en gang – og skulle der være nogle »ben« imellem – ja – dem ta'r vi osse med.

Mange gange har man på fornemmelsen, at den ene ikke aner, hvad den anden laver ... – så må vi hellere lave et »kontaktudvalg«.

De mange »ben« medfører, at man jo ikke har tid til at gøre så meget ved de enkelte udvalg. Resultaterne er derefter.

Vi har skabt en række mappefolk – som skal varetage folkets interesser – og de er hverken »vrede unge« eller »glade gamle« – det har de ikke tid til. De er blevet en calypsofarvet – det er vel nærmest lyserødt – del af vor bevægelse, hvorfra der sjældent kommer noget nyt – de har nok med at holde hju-lene igang.

Men én ting har de fælles. De har ikke tid til at gå til noget af det fremragende oplysningsarbejde – de selv arrangerer.

Derfor går mange i stå i deres egen per-

sonlige udvikling. Hullerne kan ikke fyldes ud ved et årligt informationsmøde.

Virkningen af deres manglende fornyelse og »følgen med« bliver, at de kommer til at virke som en bremseklovs for de måske yngre som kommer med nye ideer og impulser.

Men vi har mange unge, som er meget lærenemme. De bliver også calypsofarvede. En del indser også, at det er forkert. Men de skiller sig sjældent af med noget af deres arbejde. Det kunne vel evt. også betyde en indtægtsnedgang. De bliver ved til den bitre ende. Der er jo ikke andre. Det er en dårlig undskyldning – men brugelig!

Hvordan ser andre på disse mennesker. De har sjældent noget tilovers for deres mødejageri – ej heller medlidenhed, fordi de ser, hvor lidt de egentlig når.

Problemet er det samme over hele landet, både i ungdomsforeningerne og fag- og partiforeningerne. Og hvis vi ikke gør noget ved problemet, skal vi ikke regne med opgangstider.

Det vil være meget svært at ændre de ældres organisationsvaner. Men blandt de unge må der være en mulighed.

Inden for alle områder kræves der idag en større og større uddannelse. Teknisk viden – ekspertuddannelse – faglig uddannelse. Hvordan vil man så have, at en ung tillidsmand eller ungdomsleder skal klare sig uden uddannelse på sit specielle område. Det er vigtigt, at vi først erkender problemet. Før kan vi ikke ændre det.

Det ligger stadig sådan at en forening er et middel og ikke et mål i sig selv – men mange gange har man på fornemmelsen at der skabes aktivitet for aktivitetens egen skyld.

I de fornærmede unges aldersklasse 15–25 år er der herhjemme ca. 600.000 unge. Af dem har vi kun faglig og politisk kontakt med nogle få procent. Nu kan vi ikke regne med at få fat i dem alle, men de nuværende organisationer formår ikke at tage den store opgave op. En af grundene er mangelen på de kvalificerede ledere.

Derfor er det meget vigtigt, at vi får løst dette problem.

Ungdomslederne skal være drivkraften i det idébetonede ungdomsarbejde, men det kræver en grundig uddannelse. Et ungdomslederjob skal ikke bare være et middel til en fremtid eller en beskæftigelsesforanstaltning.

For øjeblikket sker der en ungdomslederuddannelse i spredt fægtning. Mon man ikke skulle centralisere dette arbejde.

Vi lavede et forsøg her på skolen ved at arrangere et 14 dages ungdomslederkursus i august måned. Der meldte sig 50 unge fra det politiske og faglige ungdomsarbejde. Det er selvfølgelig langt fra nok at uddanne 50 pr. år – og så kun på 14 dage – men et skridt på vejen.

Vi havde megen glæde af kurset. Deltagerne blev delt op i 5 arbejdsgrupper med 10 i hver, hvor man gennemgik og drøftede de vigtigste opgaver en ungdomsleder kommer til at stå overfor, såsom: ledelsesprincipper i teori og praksis – talerteknik – moderne mødeformer – ungdomspsykologi – agitations- og oplysningsarbejde. Og ikke mindst blev der i en gruppe givet dem nogle fremtidsperspektiver i det faglige og politiske arbejde.

Det var med en forbavsende iver eleverne gik op i arbejdet, og det viste sig, at der var et meget stort behov for en sådan uddannelse.

Det er meningen, at vi til næste år vil fortsætte dette skolingsarbejde, og vi håber, at endnu flere forbund vil sende deltagere til dette kursus.

Mange ungdomsforeninger spilder en masse tid ved at sætte ind på de forkerte områder. De har måske ikke den rette kontakt med de »menige« unge. Måske taler de heller ikke samme »sprog«. Nogle prøver at konkurrere med ungdomsklubberne, men det kan ikke være meningen. Det ville være bedre, om man fra statens side indså, at det samfundsbetonede ungdomsarbejde burde støttes i samme udstrækning som ungdomsklubbernes hobbyarbejde.

Samfundet forvandles hurtigt, og man må være interesseret i, at så mange unge som muligt opdrages til selvstændighed – også i politisk henseende.

Vi skal ikke have en række unge fornærmede og heller ikke nogle unge, der er sekteriske, vi må være med til at give de unge en positiv indstilling til samfundet og fremtiden.

Her må det være ungdomsforeningernes opgave at sætte ind. Og så skal man ikke flagre uden mål. Det nytter heller ikke at sparke i dynen... – men der kan jo skiftes betræk.

Bent Jensen.

EBBE MUNK

Det gemenes kulturpolitik

I dette efterår er der på dansk udkommet en bog af den amerikanske journalist *Vance Packard*: »De skjulte fristere«, der handler om hvordan kulturvanerne i USA påvirkes af reklamen og propagandaen. Denne bog, som tegner et meget mørkt billede af fremtidens menneske, kan ikke godt lades upåagtet. Når bogen har gjort så stort et indtryk, hvor den kommer frem (i USA har den i 42 uger været på bestseller-listen), skyldes det, at Packard dokumenterer sine påstande med talrige afslørende eksempler.

Efter Packard er demokratiet i USA ved at blive en tom skal, hvor borgerne er en flok får, der bliver kørt omkring med. Hvem er det, der kører omkring med dem? Det er de kapitalistiske virksomheder og politikerne. De anvender hertil tre påvirkningsmidler, som hver for sig skildres i bogen, nemlig reklamen, propagandaen (d.v.s. den politiske reklame) samt det, der med et uskyldigt klingende ord kaldes moderne personalepolitik. Ved hjælp af disse midler udnyttes og umyndiggøres borgeren som forbruger i fritidsanvendelsen og på arbejdspladsen. Dette sker blandt andet ved anvendelse af moderne dybdepsykologi.

Dybdepsykologi.

Dybdepsykologien søger at trænge ned i underbevidsthedens kælderdyb. Dens grundlægger, *Freud*, havde ved hypnose konstateret, at menneskene bærer på en masse undertrykte ønsker, angst, vrede og smertefulde barndomserindringer, som den vågne bevidsthed ikke vil vide af.

Han fandt et andet middel end hypnosen til at bringe det underbevidste frem. Nemlig de såkaldte frie associationers metode, hvor patienten i afslappet tilstand fabulerer over, hvad der falder ham ind, når visse ord nævnes. Senere er ud-

formet forskellige prøver – blandt andet Rohrschachprøven – der kan bringe bud om, hvad der rører sig i underbevidstheden. Ved Rohrschachprøven fantaserer beskueren over, hvilke figurer og billeder han ser i en samling farveklatter (ligesom når vi ser figurer i skyerne). Han vil – i symbolsk forklædning – lægge sine egne mere eller mindre bevidste konflikter og følelser ind i de billeder, han forestiller sig (projektion).

Underbevidstheden kan være noget positivt, for så vidt som den udfører et tankearbejde – »De tænker, mens De sover«. Men den kan også være farlig. De undertrykte ubevidste følelser kan få os til at handle fornuftstridigt og fremkalde eksplosioner. Freud kunne blive forfærdet over det had- og angstfyldte, undertrykte og forkrøblede liv, han mødte i menneskets underbevidsthed.

Hans – og senere psykoanalytikerens – mål blev at bringe de ubevidste konflikter frem for dagens lys for at få patienten til at afreagere de undertrykte følelser og derpå gribe sine problemer bevidst an. Om dette mål nås, er en sag for sig, så meget mere som der findes en bunke charlataner og halvstuderede røvere indenfor branchen. Men nu kommer vi til det *gemene*: Reklamen og propagandaen anvender dybdepsykologien ikke for at frigøre mennesket, men for at få det til at blive i underbevidsthedens mørke, og udnytte det. Ved at appellere til stærke og fortrængte følelser fører de mennesket derhen, hvor de vil have det.

Reklamen.

Metoderne er først udviklede indenfor reklamen. Bogen begynder med at nævne mere uskyldige eksempler, der får os til at smile ad os selv og vore medmennesker. Men ved skildringen af hvordan reklamen – åndeligt taget – voldtager børnene, stivner smilet. Et mere muntert eksempel er historien om den psykoanalyserede og genoprejste sveske. Sveskeavlerne i Californien havde et fortsat dalende salg. De henvendte sig til Dr. Dichter, den store kanon m.h.t. dybdepsykologisk reklame. Samme Dichter råder over en borglignende kæmpevilla, hvor han foretager dybdepsykologiske eksperimenter på prøvekaniner, hettet blandt egnens befolkning. Han eksperimenterer iøvrigt også med påvirkning af børn. De ser fjernsyn, medens skjulte iagttagere og båndoptagere registrerer deres glade eller hånlige bemærkninger. Til brug for sveskeundersøgelsen blev en del forbrugeres associationer ved forestillingen »sveske« analyseret. De var ikke gunstige. »Et ansigt rynket som en sveske«, »Forstoppelse«, »Sure pensionsværtinder«, »Filipenser«.

Svesken blev nu annonceret i farverige muntre omgivelser. Man så rødkindede sportsfolk spise svesker. En kernesund pige blev valgt til årets frk. Sveske. I annoncerne nøjedes man med en diskret hentydning til fordøjelsen: »– og så er den en blid hjælp«. Og sveskesalget gik strygende.

Et af bogens mest oplysende eksempler er bilreklamen. For at masseproduktionen skal kunne holdes i gang, må den afsættes. Dertil har man reklamen. Men næsten alle amerikanske borgere har allerede bil. Hvordan så få dem til at blive ved at købe? Det gør reklamefolkene ved at skabe det, de kalder »psykologisk forældelse«. Man gør bilens udseende modebestemt, og hvem vil være umoderne? (Samme princip søges iøvrigt anvendt overfor noget så prosaisk som køleskabe). Billsælgerne instrueres om, at det, de skal sælge, ikke er en bil i sig selv, for en sådan har køber en jo i forvejen. Nej, det er et symbol på social prestige, de skal afsætte. Med det formål har reklamen skabt slagordet: *Keep up with the Jones*. Hold dig på højde med naboen (herhjemme lanceret som: Bedre end naboen). For at blive regnet må amerikaneren skifte bil efter moden. De, der er imod idiotiet, slipper heller ikke. Hvis de venter mere end højst to år med at skifte bilen ud, vil forhandleren ikke give noget for den. De praktiske små biler bliver i USA kun solgt til følgende grupper:

1. De, der er så højt og sikkert forankret på den sociale rangstige, at de kan være ligeglade.
2. De, om hvem naboerne og kollegaerne ved, at de også har et dollargrin stående i garagen.
3. De, der ellers måtte nøjes med en gammel vogn af umoderne udseende.
4. Visse langhårede særlinge.

Interviews viser, at amerikanerne føler sig utrygge i en lille vogn. Da andre undersøgelser viser, at sikkerheden først kommer i 3. række ved bilkøb, må det være en psykisk utryghed, d.v.s. mindreværdsfølelse de føler. For at vinde selvbekræftelse må amerikaneren have en stor vogn. »Vi er hvem som helst – Vi vil have en stor, smart vogn«, sang forsamlingen ved et bilfirmas fjernsynsshow. Bilen er et magtsurrogat for den betrængte underbevidsthed. Hvad gør Babbit, når der er vrøvl på kontoret? Når konen ikke vil anerkende ham? Når kollegaen er avanceret? Han går ud og starter bilen. Blot ved et let tryk på speederen rykker det til i vognen, så han mærker motorens bundne kræfter. Her er det ham, der bestemmer farten. Ansigtet falder til ro bag hornbrillerne. Ah! køre, køre. Nej, bilen er skam ikke bare et transportmiddel. Den er fetisch og narresut, en hellig ting. I gamle dage gik familien i kirke søndag formiddag i sit fineste puds. I dag pudser den bil. Det hører med til »søndag-formiddags-idyllen« på de københavnske villaveje (tro ikke vi er bedre end amerikanerne). Familien omkring den polerede bil. Naboen kommer og hilser og snakker respektfuldt vogn. Børnene holder sig i nærheden. »Det er vores bil«.

I Danmark er det et problem at holde igen på forbruget. I USA, hvor indtægtsniveauet ligger så højt, gælder det om at holde forbruget oppe. Masseproduktionen må holdes igang. Derfor er det reklamens opgave at vedligeholde en slags forbrugsdille som skildret m. h. t. bilerne. Formålet bliver at få folk til at købe ting, de ikke har brug for, for penge de ikke har. Dertil har man afbetalingssystemet. Det menneskelige resultat af dette økonomiske vanvid, hvor man skal forbruge for produktionens skyld, og ikke omvendt, har vi set i *Arthur Millers* »En sælgers død«: Det evigt gældbundne menneske, som først kan betale de sidste afdrag, da han forlader det liv, han aldrig fik tid til at leve.

Propagandaen.

Mest foruroligende er den skildring Packard giver af valgkampene i 1950'ernes USA. For det republikanske partis vedkommende bliver de tilsyneladende fuldt ud arrangeret af professionelle reklamemagere, som også på dette punkt har taget dybdepsykologiske metoder i brug. Man prøvede ved lokale valg efter krigen stikprøvevis at analysere den store træge del af vælgermasserne, der svarede »ved ikke« ved gallupundersøgelserne. (Det er jo netop disse vankelmødige vælgere, der er afgørende for udfaldet). Dybdepsykologerne kunne med mere end 90 % nøjagtighed forudsige, hvad de ville stemme. Tillige konstaterede de, at »al den langstrakte snak om politiske spørgsmål« såsom Koreakrigen og inflationen havde meget lidt indflydelse på valgene. Det gjaldt om i stedet at tale til følelserne. Ud fra disse erfaringer blev præsidentvalget i 1956, som Eisenhower jo vandt stort, tilrettelagt af USA's største reklamebureau. Bureauet havde længe i forvejen opkøbt de bedste fjernsynstider, og det startede i god tid med eet-minuts udsendelser, som skulle slå mærket – d.v.s. Eisenhower – fast. Valgkampene i dag afgøres i fjernsynet, fastslog reklamefolkene, og valgkampen blev da også et rent fjernsynsshow med indstuderede afbrydelser, masser af gøgl og dertil indlagte politiske taler på højst 5 minutter. En reklamemand forklarede, at end ikke præsident Lincoln kunne have fastholdt et moderne fjernsyns Publikum en halv time med sin bedste tale. Reklamefolkene byggede præsident Eisenhower op som en faderskikkelse. En plakat, som med et udtryk fra reklameverdenen »ramte lige i øjet«, viste en arbejder på god-nat-tur med sin hund. Han står og stirrer henført på et enligt oplyst vindue i det hvide hus (Eisenhower, der sidder oppe for hans skyld). »I need you«, jeg behøver dig, lyder teksten.

Demokraterne forsøgte også at alliere sig med reklameverdenen, som imidlertid viste sig meget tilbageholdende. Dens bedste kunder var republikanere. Det lykkedes dog at engagere et outsider-bureau, men Stevenson viste en tydelig irritation over reklamefolkernes arrangementer. Ikke mærkeligt, at republikanerne vandt præsidentvalget 1956.

Personalepolitikken.

Medens Packards skildring af den politiske reklame er yderst veldokumenteret, forekommer oplysningerne om den moderne personalepolitik mere løse. Hovedthesen er, at de store amerikanske firmaer anvender dybdepsykologiske metoder ved ansættelse og forfremmelse af personale, og at de dertil tager oplysninger på personalets privatliv. Specielt interesserer de sig for hustruernes mere eller mindre repræsentative evner. Dertil er der ansat psykologer – »public relation«-folk – med det formål at pacificere arbejderne, hvorved undgås, at de organiserer sig og evt. strejker. Også her anvendes i stor udstrækning dybdepsykologiske metoder. En dybdepsykologisk undersøgelse viste pudsigt nok, at kun de funktionærer, der havde ubetinget tillid til de overordnede autoritet, var egnede som direktøremner. Det svarer vist ikke helt til andre erfaringer.

Ved personale-uddannelsen anvendes iflg. Packard gruppedynamik med det formål at få funktionærerne til at tilpasse sig. Packard er forarget over, at der ved disse øvelser anvendes situationsspil, hvor enkelte af de optrædende, uden at de øvrige medvirkende ved af det, er instrueret til at fremkalde en bestemt reaktion, nemlig den firmaet ønsker at slå fast. Det er også i høj grad at drive fusk med et udmærket undervisningsmiddel. Men Packard går videre, nemlig til at fordømme alt holdarbejde, idet han mener det kvæler individet og gør os konforme. Denne fordømmelse af holdarbejde er jeg ikke enig i. Vi udvikler os i samspillet med andre, ikke i isolation.

Konklusioner.

Ved gennemlæsning af bogen får man det indtryk, at reklame- og propagandamagerens videnskabelige dybdepsykologi er lidt af et reklamenummer og ret overfladisk. Den dybdepsykologiske videnskab er heller ikke nødvendig for dem, der har et sikkert instinkt for folks svage sider. Som f. eks. Hitler. Han giver alene på grund af sin egen usvigeligt sikre medviden om menneskenes svagheder, usselheder og dårskaber en samling propagandaregler, som fuldstændig svarer til de resultater, som dybdepsykologerne er kommet til. Kort sammenfattet fra Hitlers »Mein Kampf«: Man kan i propagandaen ikke sigte lavt nok, jo større forsamling jo lavere skal man sigte. Man skal tale til følelserne. Fornuftargumenter er spildt på de store masser. Man skal gentage og gentage og gentage. Løgn er tilladt, hvis den kan føre nærmere til målet, iøvrigt skal en løgn helst være så hårrejsende fræk, at ingen kan tro, det kan være løgn. Hitler spillede i allerhøjeste grad på underbevidstheden. Både på det hjælpeløse barn, der bor i de fleste, på mindreværdsfølelsen, undertrykt seksualdrift m.v., og ikke mindst appellerede han til orangutangens i underbevidsthedens kælderetage.

Det spørgsmål rejser sig, om det udelukkende er amerikanske fænomener,

Packard skildrer, eller om de også forekommer herhjemme. – Specielt amerikansk er det, at fjernsynet, den amerikanske propaganda og reklames vigtigste medie, er til salg for den højest bydende. Gud ske lov for vores statsradio. Dertil lader det til, at den amerikanske befolkning, der teknisk ligger langt forud for os, er politisk underudviklet. En tidligere elev, der har arbejdet et par år som maskinarbejder i USA efter krigen, fortalte mig herom. Han satte stor pris på arbejdskammeraterne og arbejdslederne. De var meget åbne og ligefremme. Men når der en sjælden gang forekom en politisk diskussion, lå den langt under niveauet på en dansk arbejdsplads. En del arbejdere var tilhængere af McCarthy, som dengang var i vælten. Det var hovedsagelig de politiske analfabeter, som ellers ikke havde interesseret sig for politik. De havde en følelse af at blive udnyttet af det store samfunds maskineri, som de ikke forstod en klap af. Men nu kom der en stærk mand og ryddede op i råddenskabene. Det var noget de kunne forstå, så meget mere som han bekræftede alle deres fordomme (jævnfør Hitler).

Det stemmer også med, at propagandaen iflg. Packard koncentrerer skytset om den vankelmødige og træge del af vælgermasserne, d.v.s. de politiske analfabeter. Det er dem, der er farlige for demokratiet.

Vi må forsvare os.

Den fordummende reklame og propaganda virker også i Danmark. Hvordan kan vi forsvare os? Reklamen og stræbermentaliteten er dybt forankret i det kapitalistiske system. Men selv om man går ind for en socialistisk økonomi, hvad jeg selv gør, er problemet ikke dermed løst. Der vil immervæk være spillerum for den politiske reklame, propagandaen, og der er absolut intet, der tyder på, at stræbermentaliteten uden videre forsvinder med en socialistisk økonomi.

Hvilket forsvar stiller Packard op? Først og fremmest afsløringen, og på det punkt har han selv været yderst effektiv, eftersom hans bog har været så enorm en salgssucces i USA. Den vil formentlig ændre reaktionerne på fjernsynsudsendelserne ved næste præsidentvalg. Dertil går han ind for en gentleman-overenskomst mellem reklame- og propagandamagerne om ikke at sigte under bæltestedet og afstå fra visse metoder. Men hvor vil han skaffe gentlemændene fra?

For mig at se må et forsvar have både et aktuelt og et langtidssigte. Langtidssigtet må være en ændring af opdragelsen i skole og hjem, med det formål at skabe en ny generation, der har den fornødne viden og selvtilid til selv at vælge i stedet for at overlade det til andre eller til tilfældet, og som føler sig engageret i det samfund, de vokser op i. Det aktuelle sigte må være folkelig oplysning i et helt andet omfang end i dag. Den er også en forudsætning for en ændring af opdragelsen. Dertil må den folkelige oplysning være antiautoritær,

appellere til den enkeltes stillingtagen i stedet for at bygge på forkyndelse. Det er ikke prædikener, men oplyst og interesseret samtale vi har brug for. Specielt vil der være brug for et andet indhold og en anden form indenfor det politiske oplysningsarbejde. Sagen er jo, at også dansk politisk oplysning er forfalden til propaganda. At oplyse er et langsommeligt besværligt arbejde, propagandaens appel til følelserne er en billig og nem genvej. Men dette middel er ødelæggende i det lange løb. En ting Packard ikke nævner, men som er ganske åbenlys, er at propagandaen og reklamen virker ganske desillusionerende. De unge mennesker af idag er vokset op midt i et kolossalt misbrug af ord. De vrede unge både i Øst og Vest er vrede over at ordene er ødelagte. »Han blev altid forlegen, når man i andres nærværelse brugte store, tomme ord« (citater fra »Moderne Sovjetnoveller«). »Jeg blev altid forlegen, når jeg hørte ordene »hellig«, »glorværdig« og »ofre« (citater af den vrede unge *Hemingway*). »Lort!« (citater fra den polske forfatter *Hlaskos* novelle »Broen«).

Konklusionen for mange af de desillusionerede unge er ofte denne: »Løgn og gas det hele. Det er bare om at sørge for sig selv. Lige på og hårdt«. På den måde er propagandaen med til at gøre befolkningen upolitisk. I bestræbelserne for at vinde følelsesmæssig tilslutning hos de politiske analfabeter støder den politiske propaganda tillige nogle af de bedste fra sig. Nogle af dem der kunne have været med til at vække de andre. Dertil kommer, at kammeratskabet sommetider er for dårligt i de politiske organisationer og i erhvervsorganisationerne. Stræberne trives. Lad så gå, at de trives i forretningslivet. Der stræber man ganske kynisk. Men de ideologiske stræbere er dog en pestilens. De er mestre i selvbedragskunst og er altid i stand til at forklare det høje og ædle formål med en albue i øjet. Troen på en sag er i allerhøjeste grad afhængig af kammeratskab mellem de mennesker, der arbejder for sagen. Svigter kammeratskabet, taber de troen. De folk, der har mistet troen, er ikke egnede til at inspirere andre.

Det er en folkelig oplysning med noget af de gamle grundtvigianeres rørende tillid til folkets muligheder, der skal til, hvis vi skal undgå propagandaens fordummelse. »Vælgerne, ha – de er sgu dumme«, har jeg hørt en æret partifælle udtale. Selv repræsenterer han indenfor politikken nogenlunde det samme som »Den gamle gartners sang« indenfor litteraturen. »Plante smil og plante solskin«. Der findes adskillige sådanne gartnere i dansk politik. Men såvel i politik som i litteraturen gælder det, at »Den gamle gartners sang« er noget af det mest ufolkelige man har. Den er udtryk for den samme selvglade menneskeforagt, som karakteriserede Hitler: »Man kan ikke sigte lavt nok«!

Kun et folkeligt oplysningsarbejde kan forhindre propagandaen og reklamens udnyttelse af masserne. Men et folkeligt oplysningsarbejde forudsætter tro på folket. Hvor mange af politikerne har mon denne tro? *Ebbe Munk.*

ERIK SMITH

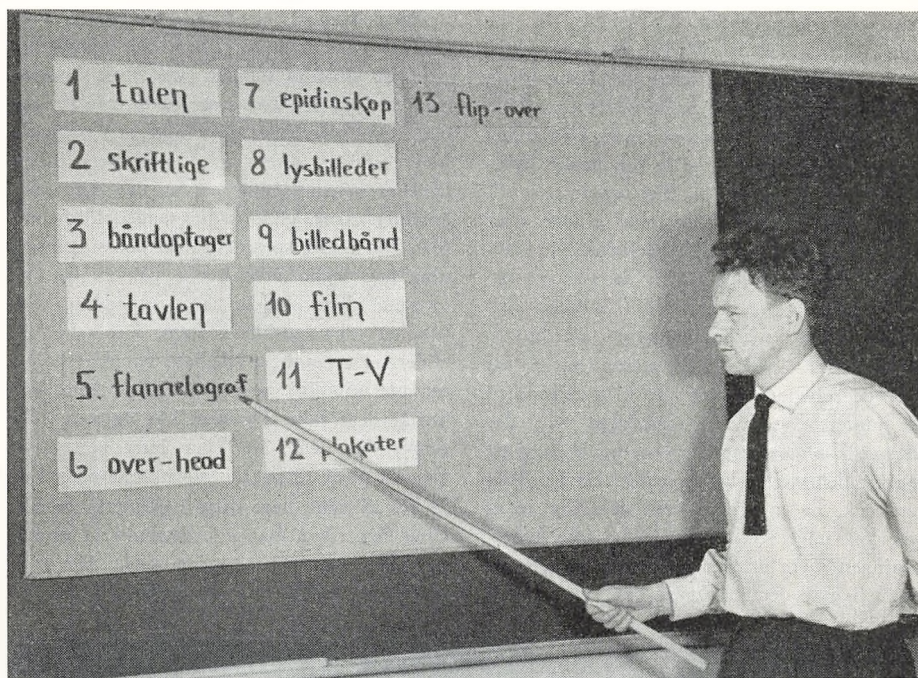
Høre - forstå - huske -

Når man skal dividere 7 op i 84, stiller man først de to tal ved siden af hinanden, således at 7 står til venstre og 84 til højre. Man adskiller tallene ved imellem dem at sætte en klamme, der buer indad mod højre. Til højre for 84 sættes en klamme, der buer indad mod venstre. Dernæst finder man ud af, hvor mange gange 7 er indeholdt i det første ciffer af 84, altså ottetallet. Det er een gang, og dette tal skrives til højre for klammen til højre. Dernæst ganger man syv med en. Det bliver 7, og dette skrives under ottetallet. Man slår en streg under og trækker de to tal fra hinanden. Det bliver 1. Dernæst føres det andet ciffer i 84, altså firetallet, ned ved siden af ettallet, og der står nu 14. Dernæst finder man ud af, hvor mange gange 7 er indeholdt i 14. Det er det to gange, og der skrives 2 til højre for ettallet

i den højre klamme. Dernæst ganger man dette total med syv, og resultatet, 14, skrives under de 14, vi har stående i forvejen. De to tal trækkes fra hinanden, og vi får nul. Resultatet er nu, at 84 divideret med 7 er 12.

Her vil læseren muligvis spekulere på, om jeg er blevet småtosset. Ikke helt. Prøv at se på denne forklaring og indrøm, at det er svært mundtligt at forklare, hvordan man dividerer med 7. Det letter forståelsen meget, hvis man samtidig skriver regnestykket ned:

$$\begin{array}{r}
 7) 84 \ (12 \\
 \underline{7} \\
 14 \\
 \underline{14} \\
 0
 \end{array}$$

En oversigt over en række af de vigtigste meddelelses- og undervisningsmidler – »opklæbet« på Esbjerg Højskoles flonelstavle.

Det vidste min gamle regnelærer også. (Han var gammel. Han gik af, da vi kom i 4. klasse). Så samtidig med han forklarede, skrev han op på tavlen.

Dette eksempel viser tre ting: 1: Det kan være nødvendigt at anvende tekniske hjælpemidler. 2: Tavlen er et glimrende teknisk hjælpemiddel og 3: Tekniske hjælpemidler har været kendt i mange herrens år.

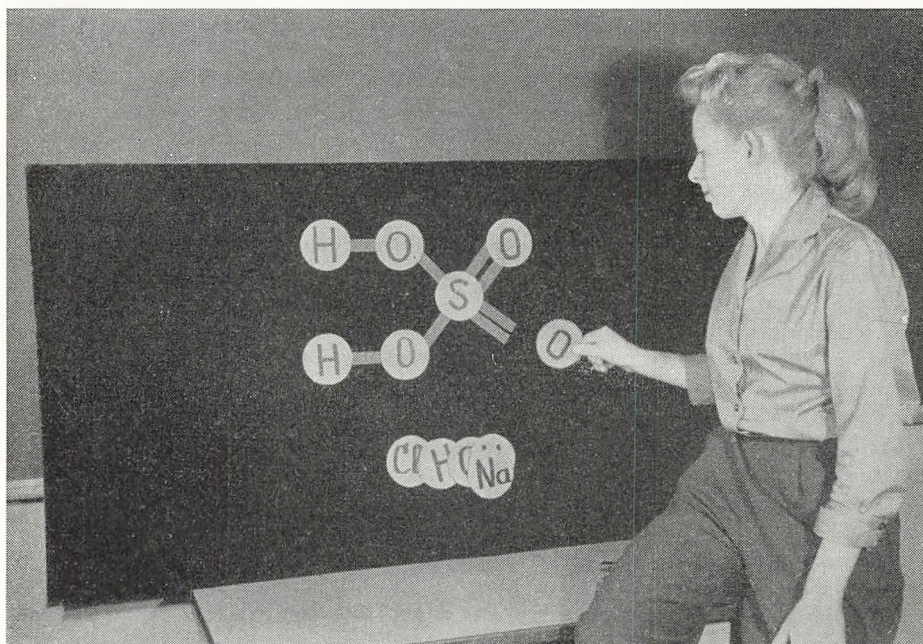
Her kan man sige: »Det er klart, at regnestykket skal forklares på tavlen, for eleverne skal jo lave nøjagtig det samme i deres kladdehefter«.

Men sagen er mere indviklet. En taler holder et foredrag om markedsplanerne, og han anvender ingen hjælpemidler. Tilhørerne skal gøre tre ting: 1: Høre ordene. 2: Forstå meningen og 3: Kunne huske, hvad han har sagt, når problemet senere dukker op. Det med at

høre ordene vil vi gå let henover, idet vi antager, at foredragsholderen taler højt nok. Det er ikke taler teknik, denne artikel handler om. Det næste problem er at forstå meningen med ordene, og her er jeg en smule skeptisk. Det er vist meget begrænset, hvad man lærer af nye ting i et foredrag. Jeg oplevede det engang efter et foredrag netop om markedsplanerne. Diskussionen drejede sig om alt andet end markedsplanerne. Formodentlig fordi tilhørerne ikke havde forstået så forfærdelig meget. Jeg vil opleve det igen i vinter, når jeg skal lære eleverne at bruge en regnestok. Reglerne for multiplikation er meget simple, men det vil tage nogle timer, før de er lært. Det fører hen til det tredje problem: »At kunne erindre, hvad der er blevet sagt, når problemet senere dukker op«. Man har vel egentlig først lært noget af foredraget, når

man senere kan erindre det, og det vil sige kunne genfortælle det. Nu kan man imidlertid dele menneskene op i to grupper. Den første gruppe kan vi kalde de *auditive*. De er i stand til at erindre de ord, taleren sagde. Den anden gruppe er de *visuelle*, og de kan huske, hvordan der så ud, da talen blev holdt. Nu tilhører man ikke enten den ene gruppe eller den anden, men er i almindelighed en blanding af de to grupper. Men de, der er særligt visuelle, lader vi omtrent i stikken med foredraget om markedsplanerne. De husker særdeles vel, hvilket tøj taleren havde på, hvor de selv sad i salen, hvordan talerstolen var placeret og andre ligegyldige ting, der ikke vedkommer markedsplanerne. Foredraget har for dem været delvis spildt. De har ikke lært nok, og meningen med foredrag er at lære folk noget. Skal man derfor gøre undervisningen mere effektiv, må man visualisere, anskueliggøre det, man taler om.

Hertil kommer, at foredragsholderen taler kinesisk en stor del af tiden. Når man lytter efter en foredragsholder, må man koncentrere sig om det, han siger, rette hele sin opmærksomhed om det. Det sagte er i opmærksomhedsfeltet. Efter ca. 5 minutters forløb svækkes opmærksomheden, og det, foredragsholderen siger, glider ud i randbevidstheden. Man kan f. eks. spekulere over den sidste sætning han sagde, eller tænke på, om han vil fortsætte dette sludder lang tid endnu, eller fiske et lommeterklæde frem. Det talte ord glider ud i randbevidstheden. Foredragsholderen taler kinesisk. Man hører nok ordene, men forstår dem ikke. Og man kan følgelig ikke genfortælle dem. Man har intet lært. Hvis man nu giver tilhørerne noget at se på, vil de en del af tiden have dette i opmærksomhedsfeltet. Synet kan man koncentrere i 12 minutter. Eller, sagt på en anden måde: Det man kigger på, kan være i opmærksomhedsfeltet i

Flonestavlen er ikke mindst anvendelig, når elever skal anskueliggøre forskellige kombinationsmuligheder, f. eks. når man skal illustrere grundstoffernes sammensætning.

12 minutter. Så glider det ud i randbevidstheden. Hvis nu foredragsholderen på en eller anden måde illustrerer sit foredrag, kan tilhørernes opmærksomhedsfelt svinge mellem det talte ord og illustrationen. I begge tilfælde lærer de noget. Og det var sådan set meningen. (Nu er jeg ikke så optimistisk at tro, opmærksomhedsfeltet uafbrudt vil svinge mellem ord og illustration. Der kan f. eks. være en køn pige mellem tilhørerne.)

Der er altså to grunde til at et foredrag bør illustreres. Den ene er, at mange bedre husker det, de ser, og den anden er, at man kun i kort tid ad gangen kan koncentrere sig om talens indhold. Spørgsmålet er så, hvad man skal illustrere med. En *tavle* er velegnet. Men der er et par ting, der er vigtige at huske. Den første er, at man skal kunne læse, hvad der står. Hvad man skal skrive op på tavlen? Det vil selvfølgelig afhænge af, hvad foredraget handler om. Man kan nedskrive hovedpunkterne i talens disposition og vigtige konklusioner, man vil have slået fast. Dukker der ord op, som tilhørerne ikke forstår, er det klogt at skrive dem op. Tal er det også klogt at skrive op. Tavlen kan også anvendes til enkle tegninger. Men man kan ikke tegne et Europakort for at forklare, hvilke lande, der er med i OEEC. Det tager for lang tid. Man skal arbejde hurtigt, ellers mistes kontakten med tilhørerne. Man kan anvende farver, og det er nyttigt, hvis man vil illustrere to ting eller tankebaner samtidig.

Der er andre muligheder for illustration til foredraget. *Flanellografen* består af et stykke flonelstof (*flanel* er det engelske ord for flonel). Det kan være limet på en træ- eller papplade, eller man kan simpelthen sætte det op med et par tegnestifter. Er det et foredrag, der skal illustreres, kan man anføre hovedpunkterne. På velouriseret papir skriver man de enkelte hovedpunkter op. Sætter man veloursiden mod flonellen, bliver papiret hængende. En af fordelene ved flanellografen er, at det man sætter op let kan tages ned igen. Har man en række punkter, kan man sætte

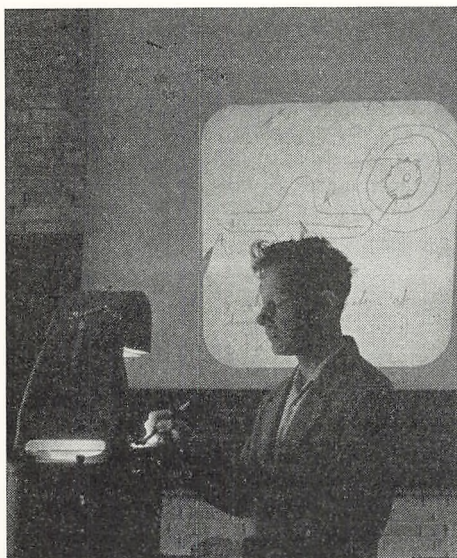
dem op i een rækkefølge, pille dem ned og sætte dem op i en anden rækkefølge. Man kan klippe konturer af maskiner ud og sætte maskinerne ind i en fabrik, analysere transportvejene og ændre opstillingen. Et andet eksempel: Man kan klippe cirkler ud, der betegner atomer, og bygge kemiske forbindelser op. Ved at udskifte nogle atomer får man nye kemiske forbindelser.

Et andet hjælpemiddel er *flipoveren*, også kaldet tapetbogen, fordi den ser ud som en tapetbog, der er stillet op på et bord med ryggen øverst. På de enkelte blade er skrevet punkter, konklusioner, tal eller lavet tegninger. Den virker altså som et manuskript, og samtidig er der optegnet det, man ellers ville have skrevet på tavlen.

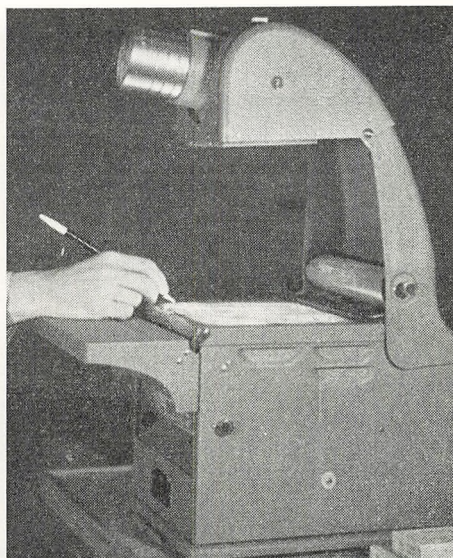
Et tredje hjælpemiddel er *overheadprojectoren*. Det er et frygteligt navn, men fidusen er den, at den kaster (projicerer) billedet over hovedet (*over head*) på foredragsholderen op på en skærm bagved. Den kan dels bruges som et lysbilledapparat, hvor man får et billede af en række tal, en tekst eller en tegning. Dels kan man skrive med blyant på et stykke cellofan, og det skrevne kastes op på lærredet. Ved at dreje på et håndsving køres det beskrevne bort, og et frisk stykke cellofan føres frem. Man har visket tavlen ren. Endvidere har man den fordel at se på tilhørerne, medens man skriver. Der må gerne være lyst i lokalet. Blot ikke solskin direkte på lærredet.

Disse fire hjælpemidler: tavle, flanellograf, flipover og overhead-projector, kan altid anvendes til at illustrere et foredrag, og kontakten mellem taler og tilhører påvirkes ikke.

Det er straks et andet problem, når man slukker lyset i lokalet f. eks. for at vise *lysbilleder* eller *film*. Når der er lyst, er den enkelte tilhører del af en gruppe og føler et moralsk ansvar, der kræver, han lytter efter. Taleren på sin side taler til mennesker, der reagerer på det, han siger, ved ændringer i ansigtsudtrykket. I mørke taler han til – mørket. Man må derfor anvende et apparat, der er

Overhead-projektoren i brug –

– og i nærbillede.

lysstærkt nok til at give et klart billede, selv om der er lidt lys i lokalet. En special form for lysbilleder er *billedbåndet*. Her er talen illustreret ved en række billeder, der sidder efter hinanden på en film. Her er talens disposition givet på forhånd, og talen er illustreret. Lysbilleder iøvrigt er gode, når man skal illustrere noget, der er vanskeligt at tegne. Man skal dog passe på anvendelsen af *episkopet*, d.v.s. lysbilledapparatet, som via et spejlsystem kan projicere f. eks. en bogside op på lærredet. Lysstyrken er nemlig så svag, at der skal være helt mørkt. Og så kan man aldrig få billederne til at ligge, hvor de skal. Enten er de for store, eller også er de for små. Film er velegnede, når de bruges med omtanke. Når man skal lære noget, er det en fordel at få det gentaget, og har man en film, der siger det samme som foredraget, bare på en anden måde, kan man køre den efter foredraget. Den bør i almindelighed ikke vare mere end et kvarter. Ellers glider den ud i randbevidstheden.

Efter min mening bør undervisning have to mål. Det ene er at lære en vis teknik, f. eks.

at skrive eller regne, og det andet at lære at tænke selvstændigt. Det sidste lærer skolebørn i forbløffende ringe grad. Demokratiet regner med, at borgerne selv kan træffe et valg mellem flere muligheder. Men for at vælge, må man vurdere mulighederne ved selv at tænke sig om. Og det er ganske unge mennesker ikke i stand til. De har aldrig lært at tænke. For mange ældre gælder det, at de er faldet til leje i tankebaner, der er 25 år gamle. Hvordan lærer man nu folk at tænke? Ved at stille spørgsmål, hvor de ikke kender svaret, muligvis fordi der intet svar er. Et glimrende middel er her *summemødet*. Man deler op i grupper på 6–7 deltagere, og efter en kort indledning, hvor problemerne ridses op, får hver gruppe et spørgsmål, som den diskuterer. Den lavmælte diskussion fra hver gruppe lyder som en summen. Man kan også gøre grupperne større, 12–15 mand, men så skal de have hver sit lokale. Metoden er bare ikke så god, når deltagerne er fuldstændig ude af stand til at danne sig en selvstændig mening. En anden metode er *casen* eller *situationsspillet*. Der fortælles en historie, enten

pr. bånd eller grammofonplade, og den illustreres ved en båndfilm. Historien har ingen slutning, men deltagerne skal selv spille sig frem til en slutning. Her gælder det desværre også, at deltagere, der er ude af stand til at tænke, ikke kan bruges. For de andre gælder det, at de må sætte sig i en anden persons sted, og når en arbejder har spillet formand, eller omvendt, er det ligesom der kommer mere tolerance. Og deltagerne tvivler lidt på, at de selv er hvide engle, og andre er sorte djævl.

Nu skal man ikke tro, at alt dette er opfundet for at læreren kan slippe lettere om ved arbejdet. I de fleste tilfælde må man selv

lave sit materiale, og i de tilfælde, hvor det er lavet, må man sætte sig ind i det. Den er dum, hvis man til billede nr. 3 på en båndfilm leverer den forklaring, man skal give til billede nr. 5 eller leder febrilsk efter den tekst, man mener, der nu skal op på flanello- grafen. Det medfører også øget transportbe- svær. Det er lettere at have et manuskript i lommen end en tapetbog under armen. Men står man foran tilhørerne, og kender man sit materiale, er det betryggende at vide, man har noget at holde sig til, og at der i hvert fald bliver en rød tråd i det, man siger. Det er også ligesom tilhørerne er mere interesserede. Men det er måske, fordi de er spændt på det næste mønster i tapetbogen.

Erik Smith.

SKOLERNE

Roskilde Højskole

Sommeren 1958

Sommeren er forbi, den flyvende sommer. Den står i de korte kursus' tegn, de hurtigt skiftende kursus, de mange nye mennesker, nye foredragsholdere – busser, der knurrende ruller op ad alléen – klokken, der ringer – busser, der forlader skolen og står i fuldt stop med sidelyset blinkende nede ved hovedvejen, før de kan køre væk med deltagerne ... flere og flere motoriserede kursister, diskussioner, gruppemøder, samtaler ved en pibe, kursusledere, afslutningsfester – »Skuld gammel venskab rejn forgo...« – klokken der ringer, taxadøre der smækker, vinken farvel, sigen goddag, farvel, goddag ... sådan er sommeren på Roskilde højskole!

Men sommeren er mere end alt dette. De mange kursus skiller sig ud i flere grupper. Det flimrende billede bliver roligere. Til de egentlige fagforeningskursus må regnes tømrernes kursus, Snedkerforbundets tillidsmandskursus, nærings- og nydelsesmiddelarbejdernes tillidsmandskursus og Keramisk Forbunds studiekursus. Endvidere de tre lærlingekursus, hvoraf det ene var arrangeret af Typografforbundet, mens De samvirkende Fagforbund – som det har været tilfældet de senere år – afholdt to »lærlinge- og ungarbejderkursus«. Lige siden skolens begyndelse har Dansk Arbejdsmands Forbund hvert år afholdt 3 kursus for sine tillidsmænd; kurserne har gennemgående ligget i september-oktober måned. AOFs egne kurser har beslagnat en hel del af sommerens uger. Det gælder et fagforeningskursus, det særlige kursus for kvinder »Du og dit samfund«, et kommunalkursus og – for første gang i flere år – et egentligt kulturkur-

sus, udelukkende med kulturen på programmet.

Højskolen tegner selv flere kursus. I samarbejde med AOF har den stået som arrangør af det udvidede fagforeningskursus, fagbevægelsens grundlæggende og mest dybtgående kursus, der strækker sig over 3 år i en periode på 14 dage hvert år. Endvidere har højskolen ligesom tidligere arrangeret et udenrigspolitisk kursus, der i år blev rykket frem til august måned. Som sædvanlig havde hjemmевærnet og forsvaret sendt mange deltagere, der i en uges samvær mødtes med repræsentanter for arbejderbevægelsens forskellige grene, bl. a. også pressen. Gruppeledere var cand. polit. *Bent Andersen*, sekretær *Niels Matthiasen* og fængselslærer *Steen Sillemann* samt *Robert Pedersen*, der desuden ligesom tidligere år havde haft det forberedende og tilrettelæggende arbejde. Talere var redaktør *Erling Bjøl* om Frankrig, magister *John Danstrup* om Afrika, minister *J. O. Krag* om den aktuelle udenrigspolitiske situation, chefredaktør *Poul Møller* om aktuelle forsvarsproblemer og *Risø*s leder, professor, dr. phil. *T. Bjerge* om udnyttelsen af atomenergien. Kurset sluttede med et spændende besøg på atomstationen på *Risø* lørdag eftermiddag.

Til grundlovsfesten var Typografforbundets lærlinge selvskrevne deltagere, da de var på kursus i den uge. Der var inviteret interesserede fra *Himmelev* og *Roskilde*, og organisationerne fra disse to kommuner stod som medarrangører af festen. Forfatteren, valgmenighedspræst *Erik Albæk Jensen* holdt grundlovstalen. »Under besættelsen tænkte vi dag-

Fra DSF's lærlingekursus i august måned. Den tidligere snedkerformand Niels Madsen bliver interviewet af Ditlev Jensen om »Da jeg var ung«.

lig på grundloven«, sagde han. »Måske der igen kommer tider, hvor vi gør det. Når vi ikke ænser den særlig idag, er der grund til at være glade og taknemlige.« Efter talen gengav *Sam Besekow* i strålende fortolkning M. A. Goldschmidts store novelle »Avromche Nattergal«.

Familiekursus er blevet populært. Det er som en forsinket bryllupsrejse, med børnene, en blanding af ferie og højskole. To familiekursus lagde fuldt beslag på skolen hver i 14 dage i juli måned. Som tidligere var formiddagen fra morgensang til middag optaget af arbejde, i reglen foredrag og gruppearbejde. Børnene tilbragte denne tid i børnehaven og fritidshjem, der var etableret i anledning af kurserne. Her hjalp *Gurli Jensen* og *Kai Hierwagen* med at holde styr på yngste generation. Eftermiddagen blev i almindelighed holdt fri,

så familierne kunne være sammen. Om aftenen var der film, oplæsning eller drøftelse.

Psykologer, læger, arkitekter talte, *Niels Munk* og *Grethe Munk* bistod ved gruppearbejdet. Og lærerne var selv i ilden, *Poul Erik Thomsen* med musik og sang, og *Robert Pedersen* med udenrigspolitik. *Ditlev Jensen* behandlede skoleproblemer og trak iøvrigt det store læs som leder af de to kurser.

Emnerne man behandlede vedrørte alle i familien: skolen, fritiden, familieplanlægning, boligen, barnet, ungdommen, arv og miljø, — men man beskæftigede sig også med litteratur, udenrigspolitik og samfundsøkonomi, og ikke mindst var de aktuelle emner, »Frankrigs situation efter de Gaulle« og »De europæiske markedsplaner« genstand for stor interesse.

Emnerne på de øvrige kurser var i første række de faglige problemer: priskurser, ta-

riffer, overenskomster. I særlig grad er de mange områder, der ligger ud til det øvrige samfund og til arbejdsgiverne, blevet opdyrket mere og mere intensivt. I rundbordssamtaler og foredrag har ledende arbejdsgivere og fagbevægelsens førende repræsentanter drøftet ikke alene samarbejdsudvalgene, men også det bredere samarbejde mellem de to parter på arbejdsmarkedet, spørgsmål om investeringsbehov og kapitaldannelse, om arbejderne indflydelse på driften, om arbejderaktier, og ikke mindst er mange timer blevet benyttet til samtaler og indgående drøftelser om, hvordan man får nye arbejdspladser, ikke alene set på baggrund af samarbejde mellem arbejder og arbejdsgiver, men også i de perspektiver, som nye egnsudviklingsplaner kan forjætte. Automatiseringen, teknikeruddannelsen, fællesmarkedsplanerne, skolen, fritiden, kvindens stilling, miljøpolitik, kommunalstyrets fremtid – alle disse emner har været behandlet af specialister på de forskellige felter. På det kursus, der blev afholdt under titlen »Kulturelle perspektiver 1958«, blev arbejderbevægelsens kulturelle politik gennemlyst, og emner blev behandlet som fx. videnskaben, skolen, velfærdssamfundet som kulturmiljø, »underholdningen – det blide tyranni«, og en aften var helliget emnet »Billedstorm på arbejderbevægelsens litterære guder«.

Ikke alene kursus og elever skifter. Mange lærere er i årenes løb kommet og gået. *Robert Pedersen* har fået lyst til nye himmelstrøg efter 5 års arbejde i Roskilde. Han og *Rachel* slår sig nu ned i vor udvekslingsskole Jåras lærerstab et års tid, før de skal i gang med nyt højskolearbejde – med ledelsen af den kommende Herningskole. Vi takker dem for årene på Roskilde. Og sender de bedste ønsker for dem og deres nye arbejde.

— — —

Den gamle højskole levede nok et roligere liv om sommeren med de tre måneders sommerskole for unge piger. Vi fik i år en slags erindring om en tid, som vi ikke selv har kendt. I sommer døde *Thomas Bredsdorffs* hustru, *Margrethe Bredsdorff*, som overlevede

sin mand i 36 år. Efter hans død fortsatte hun skolen med skiftende forstandere og under skiftende vilkår, indtil hun i 1929 solgte den til AOF. *Margrethe Bredsdorff* blev begravet den 13. juni i Himmelev. Ungdomsvennen, pastor *Th. Balslev*, Vartov, talte over hende i kirken, og ved graven talte sønnen, forstander *Harald Bredsdorff*, Ollerup. Det lykkedes os i vore egne stuer at huse hele den store familie, anført af forstander *Morten Bredsdorff*, Vordingborg, ældre og yngre og helt unge, som vi ikke havde truffet før. I det som engang var familjens hjem, fik vi en eftermiddag med taler og sang fra en anden tid, med en smuk og ægte stemning og tone, der greb os. – Det var *Margrethe Bredsdorff*, der i 1915 plantede egen ved Himmelevvejen ude bag skolens mark, til minde om kvindernes valgret. Nu hviler hun på Himmelev kirkegård ved den sten, som hun lod sætte over sin mand, med de to flyvende ravne af *Niels Skovgaard* – og med to linjer af *Grundtvig*: *Hvor liv har i løndom sin kilde, did svang jeg mig årle og silde.*

Når elevskriftet udkommer, er konkurrencen om et projekt eller idéudkast til den nye skole på Højstruggård ved Helsingør afsluttet. I de kommende måneder vil arbejdet med at udforme denne nye Roskilde Højskole stå på. Der vil blive gjort alt for at skabe en skole, der ikke alene er moderne, men som også i sig huser den hygge, som den gamle højskoles dygtige arkitekt *Ulrik Plesner* havde held til at skabe her ud fra sin tids og sine forudsætninger. Forventningen til denne fornyelse af Roskilde, drømmen om skolen ved Øresund, skulle dog nødig få os til at glemme, at vi endnu et par år skal drive højskole her ved Roskilde fjord, hvor vel et halvt hundrede tusinde arbejdere gennem et kvart århundrede har oplevet et lykkeligt møde med højskolen. Vi håber, at alle de mange, der har været glade for dette møde, vil give noget af deres glæde videre til de yngre, så vi ikke alene kan regne med fuldt belagte sommerkursus, men også med et par vinterskoler, fyldt af unge.

Fra AOF's kulturstævne »Kulturelle perspektiver 1958«. Indlederne i drøftelserne om »Videnskaben i fremtidens kulturmønster«: Ib Koch-Olsen, Mogens Pihl, Jørgen Bøgh (og ordstyreren Erik Hauerslev).

Sådan var sommeren da. En flod af liv der skyller gennem skolen. Et væld af mennesker. Og for dem alle er højskolen, selv i de få dage, de alt for få dage, alligevel en oplevelse, nær, fortrolig, hyggelig, udbytterig. En uges studier og foredrag, strengt saglige og sprudlende levende, varme, livfulde og klart perspektiviske. Gruppedrøftelser, hvor man for alvor får den enkelte i ilden og hvor den bange eller tilbageholdne får tungen på glet – hvor man kravler før man går – hvor man tager strandkanten før man prøver at svømme i bølgerne. Hvor man kort sagt får træning i alt det, som man aldrig eller kun sjældent nåede i skolen: at veje med sin sunde fornuft, sin *egen* sunde fornuft, og at udtrykke sin *egen* mening om en sag.

Vi har alle oplevet deltageren, der ikke ville sige noget – men pludselig var han måske i gang – han ligesom prøvede vingerne – hans tanker fik udtryk, han fik mund og mæle. Han turde give luft for sine tanker, han

turde sige hvad han mente, han prøvede for første gang at være fri og at være ligemand, han prøvede at blive den lurende mindre-værdstølelse kvit. Og før det sker hos arbejderens, når vi aldrig til et samarbejds samfund. For der eksisterer ikke noget samarbejde, hvor den ene part føler usikkerhed og underlegenhed. Specialiseringen og teknificeringen, »udviklingen«, fortsætter hvirvlende. Men vi skal lære at beherske den. Og arbejderens ikke mindst må stadig slide, arbejde med samfundets omdannelse, arbejde med sine instrumenter, med sin bevægelse, sine organisationer, med samfundets institutioner, – med sig selv. Det er slet ikke altid de højmundede og smarte og selvsikre, der kan udrette mest. Den bedste er ofte den, som har besvær med at udtrykke sig og føler sig lille og hæmmet. Oplysningsarbejdet kan befri ham. Lad ham få luft under vingerne og prøve højderne ...

Ja, højskolens sommer er flyvende sommer – men også givende sommer.

Ib Koch-Olsen.

Roskilde Højskoles kursus Sommeren 1958

- Frivilligt Dreng-Forbund 5.-7. april.
Fagbevægelsens kvindesekretariat 26.-27. april.
Fritidshjemsrådet 2.-4. maj.
Foreningen for kommunale børneforsorgs-
arbejdere 10.-11. maj.
Dansk Tømrer-Forbund 11.-17. maj.
Snedkerforbundet 18.-24. maj.
Dansk Typograf-Forbunds lærlingekursus
1.-7. juni.
De samvirkende Fagforbunds lærlinge- og
ungarbejderkursus 8.-14. juni.
De danske Nærings- og Nydelsesmiddel-
arbejderes Samvirke 15.-21. juni.
AOFs fagforeningskursus 22.-28. juni.
Familiekursus I 29. juni-12. juli.
Familiekursus II 13.-26. juli.
AOFs kvindekursus 27. juli - 2. august.
»Kulturelle perspektiver 1958«, AOF's kultur-
kursus 3.-9. august.
- De samvirkende Fagforbunds lærlinge- og
ungarbejderkursus 10.-16. august.
Udenrigspolitisk kursus 17.-23. august.
Socialdemokratisk Forbund 23.-24. august.
Keramisk Forbund 24.-30. august.
AOFs samarbejdsudvalgskursus 30.-31. august.
Udvidet fagforeningskursus 31. august-
13. september.
Socialdemokratiske vælgerforeninger i Kbh.v.
omegn 13.-14. september.
Dansk Arbejdsmands Forbunds 3 kursus
14. september-4. oktober.
Arbejdernes Radio- og Fjernsynsforbund
27.-28. september.
AOFs kommunalkursus 5.-11. oktober.
Fagbevægelsens Kvindesekretariat
11.-12. oktober.
Den socialdemokratiske Arbejderskole
18.-19. oktober.

Roskilde Højskoles elevforening

Elevmødet 1958, der afholdtes den 12. og 13. juli, havde samlet 75 deltagere.

Lørdag eftermiddag drak vi kaffe i parken, hvorefter *Poul Dam* fra Magleås Højskole i foredragssalen indledte om emnet »Højskolen i atomtiden«. Det blev en livfuld gennemgang af højskolens muligheder i fremtiden. Og efter middagen diskuteredes der på kraft i halvanden time. Om aftenen dansede vi, og til slut var der bål på sportspladsen.

Søndag formiddag holdtes *generalforsamlingen*. Formanden, *Erik Kallenberg*, bød velkommen. Til dirigent valgtes *Flemming Carlsson*. Under beretningen, der gav anledning til livlig debat, drøftedes, hvorvidt Otto Jensens Mindefond burde standses ved et bestemt beløb. Det vedtoges, at når fondet har nået 30.000 kr., skal der ikke mere indkøbes obligationer, og hele rentebeløbet skal tilfalde trængende vinterelever. *Ditlev Jensen* foreslog, at foreningen så skulle starte et nyt fond, bæ-

rende Hjalmar Gammelgårds navn. Foreningens medlemstal er nu 590.

Kassereren, *Kai Jørgensen*, oplæste regnskabet, der balancerede med 4.304,61 kr. Otto Jensens Mindefond udviste en balance på 7.364,61 kr. Obligationsbeholdningen er på 26.800 kr. Begge regnskaber, der findes omstående, godkendtes.

Under »Fremtidigt virke« blev det vedtaget at flytte tidspunktet for afholdelse af fremtidige elevmøder fra juli til august. Ligeledes at føre regnskabsåret tilbage til »finansåret«, altså fra 1. april til 1. april. Opkrævningsformen var også under debat. Kassereren var ikke helt tilfreds med det tempo, hvori indbetalingerne på de med »Smeltediglen« udsendte girokupon'er indløb. Det vedtoges dog at fastholde denne form endnu et år. Endelig drøftede man, hvorledes man bedst kunne gøre vintereleverne interesseret i foreningen, mens de er på skolen.

Ved valget blev *Erik Kallenberg*, *Kai Jørgensen*, *Mona Knudsen* og *Paul Erik Olsen* genvalgt, i stedet for *Toni Knudsen*, som ikke ønskede genvalg, valgtes *Erling Christensen*. Til revisorer valgtes *Boye Hansen* og *Ditlev Jensen*.

Om eftermiddagen talte *Ib Koch-Olsen* om skolens problemer i forhold til det samfund, vi lever i. Mange af højskolens ideer kunne overføres til den højere uddannelse, så den manglende kontakt mellem akademiker og lægmand kunne skabes.

Mødet sluttede med kaffe og farvelsang i gymnastiksalen. *Kai Jørgensen*.

Bestyrelsens adresser:

Erik Kallenberg, Ydunsvej 10A, Helsingør.
Kai Jørgensen, Roskilde Højskole.
Mona Knudsen, Blommestien 3, Greve Strand.
Paul Erik Olsen, Donausgade 1², Kbh. S.
Erling Christensen, Nylandsvej 20, Karlslunde.

Københavnsudvalget:

Kaj Hansen, Præstemosen 3², Valby.
Martin Pedersen, AOF, Nr. Farimagsg. 11, K.
Paul Erik Olsen, Donausgade 1², Kbh. S.

Regnskab for Roskilde Højskoles Elevforening

Perioden 1. oktober 1957 til 30. september 1958

Indtægter:		Udgifter:	
Kontingenter	3.904,40	Porto, papir og tryksager	903,74
Renter	9,46	Fragt og transport	29,80
Salg af emblemer	54,00	»Arbejderhøjskolen«	2.374,00
Salg af 1 Gammeligårdbog	5,00	Kassererhonorar	296,00
Overført fra 1956-57	28,43	Forårsfesten	225,00
	4.001,29	Tilbagebetalt lån	200,00
Pr. balance	303,32	Rejser ved redaktions- og bestyrelsesmøder	101,70
		Landselevforeningen	138,00
		Gebyrer på giro	3,44
		Udlæg til Kbh.udvalget	4,70
		Blomster	15,00
		1 stk. heftemaskine	13,23
	<hr/>		<hr/>
	4.304,61		4.304,61

Otto Jensens mindefond

Indtægter:		Udgifter:	
Indestående på sparekassebog	243,53	Stipendier	1.000,00
Renter af obligationer	1.962,25	Indkøbt obligation	3.923,75
Renter på sparekassebog	158,83	Kurstab ved obligationskøb	5,89
Tilskud fra Textilarb.forb.	400,00	Renter ved obligationskøb	34,04
Tilskud fra elevforeningen	600,00	Indestående på sparekassebog	36,32
Udtrykt obligation	4.000,00	Indestående på sparekassebog	2.364,61
	<hr/>		<hr/>
	7.364,61		7.364,61

Aktiver: Obligationer: Østifternes Kreditforening, 16. serie, II. afdeling: Kr. 26.800,00.

Regnskabet revideret og godkendt den 11. oktober 1958.

Boye Hansen, Ditlev Jensen,
revisorer.

Esbjerg Højskole

Sommeren 1958

Som det ses af efterfølgende oversigt, var sommeren 1958 en travlt optaget tid for Esbjerg Højskole. Vi havde den store glæde at danne ramme for fuldt belagte kurser af alle mulige afskygninger. Et stort antal forbund har holdt deres forbundskurser, AOF sit studielederkursus og instruktørkursus, kooperationen tre kurser og partiet sit amts- og kredskvindeudvalgskursus. Også Arbejdslederne har holdt kursus her. Herudover er blevet afholdt en række specialkursus i samarbejdsudvalgsproblemer og produktivitetsspørgsmål.

På alle disse kurser har der været mange forskellige former for gruppearbejde og mange interessante foredrag. Men det vil ikke være rimeligt at fremhæve enkelte foredrag fremfor andre, og det vil føre for vidt at nævne dem alle. Det skal dog fremhæves, at Det kooperative Fællesforbund i samarbejde med skolen tilrettelagde og gennemførte det første kursus af sin art, nemlig et kooperativt virksomhedslederkursus. De private virksomheder arrangerer som bekendt en række virksomhedskursus på »Egelund«, bl. a. som et resultat af AOF og Esbjergs stigende oplysningsvirksomhed i driftsøkonomiske spørgsmål for tillidsmænd. Det er derfor en helt naturlig ting, at også de kooperative virksomheder giver sig i kast med en sådan uddannelse, og vi er glade for, at det kommer til at foregå her med vor medvirken.

I sidste nummer af »Arbejderhøjskolen« fremhævede jeg i artiklen »Viden skal videre, men hvordan?« det ønskelige i, at man på 14 dages kurser indbyggede et trænerkursus i at bringe viden videre. Dette skete på det årlige 14 dages skrædderkursus, og jeg har forstået på Skrædderforbundet, at man vil følge det op på de kommende kurser med et endnu større antal timer anvendt til denne træningsvirksomhed.

Vore to familiekurser var allerede overteg-

net måneder i forvejen, og både børn og voksne gik op i arbejdet og fritidsarrangementerne med liv og lyst. Ved afslutningen af familiekurset foreslog man, at vi til næste år udvider antallet til 3. Dette kan dog med den stærke belægning, vi iøvrigt har af andre kurser, ikke lade sig gøre i det kommende år, og det er vel tvivlsomt, om det kan praktiseres, før Højstrup er færdig.

Som noget nyt arrangerede vi i år et 14 dages ungdomskursus med deltagere fra en række forbund, D.s.U., Frit Forum og Forsvarets velfærdstjeneste. Kurset beskæftigede sig med gruppearbejde i 5 fag:

1. Lynkursus i taler teknik, diskussionsledelse og afstemningsformer.
2. Moderne mødeformer (de nye aktiviserende metoder med flanellograf- og flip-overmateriale).
3. Agitationsarbejde (propaganda og oplysning).
4. Hvordan tilrettelægges arrangementer (ekstemporalspil og situationsspil).
5. Ledelsesprincipper i teori og praksis.

Vi diskuterede internationalt samarbejde, fagbevægelsens opbygning og ungdommen og forsvaret med *Niels Alsing Andersen*, *Kai Nissen*, *Ole Vernerlund* og *Poul Hansen* som indledere.

De unge gav alle udtryk for, at vi her var med til at dække et stærkt behov for igangsættende lederuddannelse, og der var enighed om, at vi skulle gennemføre det som et årligt tilbagevendende kursus.

Også i år har vi haft mange besøg af udlændinge og afholdt flere virksomhedskonferencer og en række weekend-kurser.

Vi har flere gange i sommerens løb huset 3-4 kurser på én gang. Det viste sig, trods bange anelser, at det kunne gå udmærket. Og det fælles samvær i fritiden mellem delta-

Der handles i kiosken i vestibulen.

gerne i de forskellige grupper virkede stærkt befordrende på kammeratskabet. Vanskeligheden ved at holde så mange kurser samtidig ligger i det begrænsede antal grupperum, skolen disponerer over, og der er ingen tvivl om, at vi må se at finde en løsning, der skaber mulighed for 2 undervisningslokaler ud over dem, vi i øjeblikket har.

Elevforeningsmødet, som vi også i år afholdt mellem de to familiekurser, havde fundet stor tilslutning, og det var glædeligt at se det store antal vinterelever fra de sidste tre år.

Vor undersøgelse af rationaliseringens menneskelige, tekniske og økonomiske konsekvenser er nu igang på andet år, og det ser ud til, at vi kan vente interessante oplysninger og et solidt grundlag for den fremtidige undervisning i arbejdspladsernes problemer.

Fra og med den første november er skolens lærerstab blevet udvidet, idet vi har ansat

Ejvind Mogensen, der ved siden af sit arbejde i amtsarbejdsanvisningskontoret er sekretær i Esbjerg's AOF. Ansættelsen af en ny lærer var nødvendiggjort af, at vi i år har startet vor hidtil største vinterskole, idet der allerede 2 måneder før skolen skulle begynde var tilmeldt 85 elever. Dette er det højeste antal, vi kan have, da vi i løbet af vinteren så godt som hele tiden afholder kursus for ca. 30 deltagere, herunder det store 2-måneders kursus i arbejdsstudier og regnskabsvæsen.

Af de 85 tilmeldte elever er ikke mindre end 28 piger. Der synes således at være en klar og glædelig tendens imod en mere ligelig fordeling af kvinder og mænd på vor skole.

Skolens faste lærerstab består nu af *Bent Jensen*, *Ejvind Mogensen*, *Ebbe Munk*, *Ivar Nørgaard*, *Henning Rasmussen* og *Erik Smith*. Dette indebærer, at vi i mindre grad end de tidligere år behøver at anvende lærere ude-

fra, og vi håber, at vi derved får mulighed for at have en god kontakt og et godt kammeratskab mellem lærere og elever også i fritiden.

Medens dette skrives, arbejder håndvær-

kerne, vort eget personale samt et rengøringskorps fra byen på at gøre skolen tip-top til modtagelse af de mange vinterelever, som vi glæder os til at være sammen med de næste seks måneder.

Ivar Nørgaard.

Esbjerg Højskoles kursus

Sommeren 1958

DUI's Påskekursus	2/4- 7/4	Handels- og Kontorfunktionæ-	
Stipendiater fra FN	10/4-11/4	rernes Forbund i Danmark ...	31/8- 6/9
AOF's SU-kursus	13/4-19/4	AOF's specialkursus for Papir-	
Det kooperative Fællesforbunds		industriarbejdernes Forbund...	31/8- 6/9
tillidsmandskursus	4/5-10/5	Amts- og kredskvindeudvalgs-	
AOF's instruktørkursus	4/5-10/5	kursus	7/9-13/9
Kvindeligt Arbejderforbunds		Udvidet fagforeningskursus	14/9-27/9
kursus for afdeling 1	11/5-17/5	Det kooperative Fællesforbund	
Kvindeligt Arbejderforbunds		i Danmark	14/9-20/9
specialkursus	11/5-17/5	Centralorganisationen for	
Kooperative Husmoderforenin-	-	Telefonstanden	21/9-27/9
gers Landsforening	11/5-17/5	AOF's husmoderkursus	21/9-27/9
Malerforbundet i Danmark	18/5-24/5	Fællesrepræsentationen for	
Ledere ved forsorgsinstitutioner .	26/5-31/5	Danske Arbejdsledere	28/9 - 4/10
Personale v. anvisningskontorer	27/5-29/5	AOF's SU-kursus	28/9 -11/10
Snedkerforbundet i Danmark ...	1/6- 7/6	Sømændenes Forbunds kursus	
Dansk Textilarbejderforbund ...	8/6-14/6	for tillidsmænd	5/10-18/10
Handels- og Kontorfunktionæ-		AOF's sikkerhedskursus	5/10-11/10
rernes Forbund i Danmark ...	15/6-21/6	AOF's SU-kursus	12/10-25/10
Dansk Tømrer Forbunds		Det kooperative Fællesforbund	
Kassererkursus	22/6-28/6	i Danmark	19/10-25/10
Tobaksarbejderforbundet i Dan-		AOF's specialkursus for tillids-	
mark, Specialkursus	22/6-28/6	mænd fra De Danske Sprit-	
Familiekursus	29/6-12/7	fabrikker	19/10-25/10
Familiekursus	13/7-27/7	Handels- og Kontorfunktionæ-	
AOF's studielederkursus	27/7- 2/8	rernes Forbund i Danmark	12/10-18/10
Dansk Skrædderforbund	27/7- 9/8		
Nordisk Bygnings- og Træ-		<i>Weekendkurser i samme tidsrum:</i>	
arbejderfederation	3/8- 9/8	Elevmødet	12-13/7
Dansk Slagteriarbejderforbund...	10/8-16/8	AOF's landsmøde	16-17/8
Fællesudvalget for Prøvedyrk-		AOF, Ribeafdelingen	6 - 7/9
ning af Køkkenurter	11/8-13/8	Een Verden	27-28/9
AOF's sikkerhedskursus	17/8-23/8	Hjemmeværnet	4 - 5/10
Ungdomslederkursus	17/8-30/8	H. & K.	25-26/10
Dansk Smede- og Maskinarbej-			
derforbunds tillidsmandskursus	24/8- 6/9		

Esbjerg Højskoles Elevforening

Elevmødet 1958.

I week-end'en 12. og 13. juli afholdtes årets elevmøde. Ca. 125 gamle elever havde fulgt indbydelsen, den hidtil største tilslutning til et årsmøde. 25 års-jubilare var også mødt frem i større tal end noget andet år – ialt 7.

Årsmødet indledtes på festlig vis med en sammenkomst med tale af forstander *Ivar Nørsgaard* og underholdning af *Bent Jensen*, *Ebbe Munk*, *Verner Dalskov-Andersen* og *Leo Skåning*. Aftenens attraktion var dog operasanger *Hermann Hansen* (vinterelev fra 1938), der underholdt med skønne sange, bl. a. af Schubert og fra operetten »Smilets land«. Aftenen sluttede med dans til Vagn Oest's trio.

Generalforsamlingen.

Formanden *Hans Holm* åbnede mødet og udtalte mindeord over skolens nylig afdøde formand *Oluf Bertolt*. *Henning Rosendahl Hansen* valgtes til dirigent, og sekretæren *Viggo Sørensen* oplæste forhandlingsprotokollen.

Formanden omtalte i sin beretning årets arrangementer såvel på højskolen som i København. Elevforeningen havde atter kunnet udbetale tilskud til vintereleverne på ialt 500 kr. Ordningen søges bibeholdt fremefter, såvidt økonomien tillader det.

Medlemstallet havde i årets løb været udsat for stærke svingninger påvirket af den lidt ustabile kontingentindbetaling. Selv om der i årets løb havde været en tilgang på ca. 100 nye medlemmer, kan den svigtende indbetaling godt betyde en tilbagegang i medlems-tallet.

For elevskriftet »Arbejderhøjskolen« er der på redaktionsmødet i foråret truffet den nyordning, at lærerstaben på Roskilde og Esbjerg Højskole + elevforeningernes repræsentanter fremtidig skiftevis overtager redaktionen af to på hinanden følgende numre af skriftet med en repræsentant for AOF som sekretær. Fra og med decemberskriftet i år overgår redak-

tionen til Esbjerg for de førstkommende to numre, hvorefter Roskilde overtager de næste to og så fremdeles.

Formanden sluttede sin beretning med at overrække følgende 25 års jubilare et billede af skolen og en Arbejdersangbog: *Johanne Fjeldgaard*, Esbjerg, *Johanne Holm*, Esbjerg, *Svend Bernh. Sørensen*, Ribe, *Aksel Overgaard Jensen*, Humlebæk, *Alfred Therkildsen*, Århus, *Oluf Hansen*, Skive, og *Holger Sørensen*, Skanderborg.

Den efterfølgende diskussion drejede sig om nyordningen af elevskriftet, arbejdet i Københavnsafdelingen og tilskud til vintereleverne. *Villy Villadsen*, København, henstillede til bestyrelsen at overveje en ændring af programmet for de årlige elevmøder. Herefter godkendtes protokol og beretning enstemmigt.

Kassereren *Carl M. Hansen* forelagde det reviderede regnskab, der balancerede med 4035,75 kr. og udviste en beholdning på 858,02 kr. Formuefremgangen var på ca. 200 kr. Regnskabet godkendtes enstemmigt.

Under punkt valg genvalgtes formanden *Hans Holm*, kassereren *Carl M. Hansen* og kontaktpmand for København *Kaj Ravn*. – Sekretæren *Viggo Sørensen* ønskede ikke genvalg. I stedet valgtes *Henning Rosendahl Hansen*, Esbjerg (elev 1957–58). Til suppleanter genvalgtes *Johanne Fjeldgaard* og *Lilly Pedersen*. Til revisorer genvalgtes *Lilly Pedersen* og nyvalgtes den afgangsekretær *Viggo Sørensen* i stedet for *Aksel Nielsen*, der ikke ønskede genvalg. Revisorsuppleant blev *Any Krogh*.

Ved eftermiddagsmødet talte finansminister *Viggo Kampmann* om »Velfærdsstaten og socialismen«.

Elevmødet og familiekursus 1959.

Elevmødet afholdes lørdag den 18. og søndag den 19. juli. Reservér dagene.

Der afholdes 2 familiekursus hvert på 14 dage, kursus I fra 5/7 til 18/7 og kursus II

fra 19/7 til 1/8. Da disse kursus bliver fuldt indtegnet i løbet af kort tid, har vi sat indmeldelsesdatoen til 1. januar 1959 og besætter pladserne på begge kursus i den rækkefølge, indmeldelserne kommer ind.

Bestyrelsens adresser:

Formand: Hans Holm, N. J. Paulsensvej 3, 1., Esbjerg.

Kasserer: Carl M. Hansen, Nørvang 16, Esbjerg.

Sekretær: Henning Rosendahl Hansen, Manøgade 2, Esbjerg.

Kontaktmand for København: Kaj Ravn, Emdrupvænge 119, Kbh. Ø.

Kontaktmand for højskolen: Henning Rasmussen, Esbjerg Højskole, Esbjerg.

Regnskab for Esbjerg Højskoles Elevforening

for tiden fra 1. april 1957 til 31. marts 1958.

Indtægter:	Udgifter:
Beholdninger pr. ³¹ / ₃ 57:	Dupl. af meddelelser og love 133,00
Girobeholdning 39,14	Udgift ved elevmøder 30,00
Bankbeholdning 463,47	Redaktionsmøde i Kbh. ... 50,00
Kassebeholdning 156,16	Konvolutter og porto 84,84
..... 658,77	Boggave, telegram,
Indbetalt:	telefonregning 35,30
på giro 2451,00	Højskolens bestyrelsesmøde . 19,00
- - højskolen 666,00	Københavns lokalafd. 66,00
kontant pr. kasse 175,50	Rejseudlæg til K. Ravn ... 78,00
pr. postanvisning 12,00	Udsendelse af elevskrifter... 182,00
ved sv. valuta 13,15	Betaling for 999 elevskrifter 1998,00
..... 3317,65	Tilskud til vinterlever 500,00
Renter på giro 4,78	Gebyr for giroudbetaling... 1,59
- - bankbog 54,55	 3177,73
..... 59,33	Beholdning pr. ³¹ / ₃ 58:
Indtægt ialt 4035,75	Girobeholdning 105,07
	Bankbeholdning 624,52
	Kassebeholdning 128,43
	 858,02
Balance ... 4035,75	Balance ... 4035,75

Carl M. Hansen, kasserer.

Ovenstående regnskab er dags dato revideret; bøger, bilag og kassebeholdning er fundet tilstede og i orden.

Esbjerg, den 2. juni 1958.

Aksel Nielsen, Lilly Pedersen,
revisorer.

